

รายงานการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านต๊าว
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

A MANAGEMENT MODEL OF ELDERLY SCHOOL
IN BANTEW, LOMSAK DISTRICT, PHETCHABUN

ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุลและคณะ
สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2557

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

A MANAGEMENT MODEL OF ELDERLY SCHOOL
IN BANTEW, LOMSAK DISTRICT, PHETCHABUN

จินตนา สนามชัยสกุล	สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล	สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
ณัฐกานต์ วัฒนวงศ์พฤกษ์	สาขาวิชาบริหารการศึกษา โรงเรียนอนุบาลเมืองเพชรบูรณ์

ทุนอุดหนุนโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
งบประมาณแผ่นดินที่พิจารณาโดยผ่านความเห็นชอบจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2557

(ก)

ชื่องานวิจัย	รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว อำเภอลำหลัก จังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้วิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา สนามชัยสกุล
ผู้ร่วมวิจัย	นายภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล นางณัฐกานต์ วัฒนวงศ์พิภพ
สาขาวิชา	สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสรีจวิจัย 2557

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดิว 2) ศึกษาบทบาทครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ 3) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ แบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ 4) พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

การศึกษาศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ต.บ้านดิว ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน การศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์กรภาครัฐโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ส่วนการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุใช้หลายวิธีร่วมกันได้แก่ ศึกษาเอกสาร پایประชาสัมพันธ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ ห่าร้อยละ และความถี่ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุตำบลบ้านดิว ส่วนใหญ่ มีสุขภาพแข็งแรงดี โรคที่เป็นกันมากคือความดันโลหิตสูง มีความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เองเกือบหมด รวมทั้งสามารถทำงานบ้านได้เอง มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมที่ชอบและต้องการให้โรงเรียนจัดคือ การให้ความรู้การดูแลสุขภาพ รองลงมาคือการตรวจสุขภาพและกิจกรรมนันทนาการ สิ่งที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุดคือ อยากให้โรงเรียนมีสถานที่กว้างขวาง

(ข)

2. การศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์การภาครัฐในการสนับสนุนผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวมีทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และดูแลรักษา ยามเจ็บป่วย ได้รับความอบอุ่นไม่ถูกทอดทิ้ง ส่วนชุมชนไม่มีโครงการใดๆ สนับสนุนผู้สูงอายุ ใน ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนหลักคือ ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 และ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนและจัดสรร งบประมาณสนับสนุน

3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว พบว่า โรงเรียนมีโครงสร้างใหญ่ มีคณะกรรมการจำนวนมาก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารมี 7 ฝ่าย คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปฏิบัติงานโดยอาสาสมัคร จำนวน 7 คน รับผิดชอบเป็นครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูผู้ทำกิจกรรม และครูผู้สอน ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียน ประสบความสำเร็จคือ มีครูที่เกษียณอายุราชการที่มีจิตอาสา มีความสามารถเฉพาะตัวมาช่วย ปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง เสียสละ โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน และมีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมดี ให้นักเรียนนำอาหาร มารับประทานร่วมกัน แบ่งปันกันทำให้เกิดความรักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา

4. ในการพัฒนาโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีปัญหาขาดแคลนงบประมาณ อาคารสถานที่ คับแคบ จึงมีการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนและศักยภาพผู้สูงอายุ ส่วนการแก้ปัญหาขาด อาสาสมัครพบว่า วิธีคัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพ และมีความสามารถได้ผลมากที่สุด รongลงมา คือ ช่วยกันชักชวนคนใกล้ขีด คนรู้จักมาช่วยงาน การกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาแบบประเมินความ พึงพอใจ ใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน ใช้ประเมินก่อนเข้าเรียนและหลังเรียนในแต่ละภาคเรียน

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ, รูปแบบการบริหารจัดการ, บ้านดิว หล่มสัก เพชรบูรณ์

Title	A Management Model of Elderly School in Bantew, Lomsak District, Phetchabun
Author	Assistant Professor Chintana Snamchaikul
Co-Author	Mr. Pumisake Snamchaikul Mrs. Nattakarn Wattanawongpruk
Field	Social Science Phetchabun Rajabhat University, 2014

Abstract

This project is 1) to study status, potential, problem and requirement of elders in Bantew. 2) to study the role of family, community, and private/public organisations in order to promote and support elders. 3) to study the model of management of elderly school with the participation of community and local government, and activity provided for support and promote the happiness of elders. 4) to develop the elderly school.

The study of status, potential, problem and requirement of elder in Bantew conducted by interviewing 210 elders. The study of role of family, community, organisations conducted by group interview. The study of model of management and activity conducted by studying leaflets, group interviews and participated observation. The gathered data was quantitatively analysed to get percentage and frequency. The qualitative analysis was also conducted by categorising. The results are as follows:

1. The study of status, potential, problem and requirement found that most of elders in Bantew have good health. The most found health problem is hypertension. Most of them can do everyday-life activities including housework. Their requirement is getting financial support from government. The most favorite activity and most wanted from school is learning knowledge about health. The next favorites are health check and recreation, respectively.

2. The study of role of family, community and organisations found that elders are well supported from their families in food, house, clothes and being taken care when

getting sick. The community had no project to support elders. The local government regularly has Songran ceremony for elders. The public organisation who support the school are The 38th center of social development and human security and the local bureau of social development and human security which established the school and give financial support.

3. The study of model of management found that the school have enormous management structure composed of many committees. The committees are management committee, consulting committee and honor committee. However, the school actually run by only 7 volunteers who are head master, vice head master, teachers and activity leaders. The major factor that make school successful is having volunteers from retirees who have personal talents to lead students to do activities. Students are also actively involved in any activity by hearts. They help one another and share knowledge among them. So, the school are the center of cultural conservation and knowledge transfer.

4. Because the school need financial support and have small premises, the plans to improve the school and potential of elders were developed. Moreover, the resolution of volunteer recruitment found that promoting students who have potential to help in activity are the most effective. The criteria are defined and satisfactory form are developed by the participation of teachers and students. These will be used before and after every academic term.

Keywords: Elderly School, Bantew Phetchabun, Management Model

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์นี้ สำเร็จได้เนื่องจากได้รับการจัดสรรงบประมาณจากงบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2557 โดยการพิจารณาให้ความเห็นของคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ แต่การวิจัยสำเร็จรูวงได้จากการให้คำแนะนำและได้ต้นแบบการวิจัยของ รศ.ดร.ธีระภัทรา เอกผาศัยสวัสดิ์ รองคณะบดีฝ่ายวิจัย คณะมนุษย์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย ให้ข้อมูลในช่วงเก็บข้อมูล ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คือคณะครูและผู้บริหารของโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ต.บ้านดู่ ได้แก่ นางอุบล ไสยอด, นางเกษแก้ว น้อยหอม, นางคำมี ศรีชมภู, นางเจริญศรี สร้อยทอง และนางศรีรัตน์ กันหา ผู้ช่วยนักวิจัยท้องถิ่น รวมทั้ง นักเรียนผู้สูงอายุทุกท่าน ที่มีความน่ารัก จริงใจ ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่างๆ อย่างดีเยี่ยม

คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณทุกท่านทั้งที่กล่าวนามและไม่ได้กล่าวนามที่มีส่วนช่วยในการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา สนามชัยสกุล

นายภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูป	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	3
1.3. ขอบเขตของโครงการวิจัย	3
1.4. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	4
1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.6. คำสำคัญ.....	5
1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1. ความหมายรูปแบบ	6
2.2. การสร้างและพัฒนา รูปแบบ.....	7
2.3. แนวคิดการศึกษากระบวนการภาวะสูงอายุ.....	9
2.4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.....	11
2.5. แนวคิดการจัดสวัสดิการและบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ	15
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	22
3.1. การศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน บ้านดิว.....	22
3.2. การศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ.....	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ	25
3.4. การพัฒนาโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว.....	25
บทที่ 4 ผลการวิจัย	27
4.1. ผลการศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดิว.....	27
4.2. ผลการศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ.....	45
4.3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ	49
4.4. ผลการพัฒนาโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว	52
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
5.1. สรุปผลการวิจัย.....	60
5.2. อภิปรายผล	62
5.3. ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก.....	67
ภาคผนวก ก รูปกิจกรรมโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว.....	68
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและ ความต้องการของผู้สูงอายุ	76
ภาคผนวก ค แบบประเมินความพึงพอใจของ นักเรียนผู้สูงอายุ	83
ประวัติคณะผู้วิจัย.....	85

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3-1 จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลจากหมู่บ้านต่างๆ.....	23
4-1 จำนวนของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลแบ่งตามช่วงอายุ	28
4-2 สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว	29
4-3 จำนวนบุตรที่มีชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว	30
4-4 ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้สูงอายุ.....	30
4-5 อาชีพของผู้สูงอายุ.....	31
4-6 ที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ	31
4-7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุ.....	32
4-8 ภาระหนี้สินต่อเดือนของผู้สูงอายุ.....	32
4-9 รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุ.....	33
4-10 สภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	33
4-11 สภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	34
4-12 วิธีการรักษาของผู้สูงอายุ	34
4-13 ประเภทของสถานบริการสุขภาพที่ผู้สูงอายุใช้บริการ	35
4-14 กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ	35
4-15 สมาชิกในครอบครัวที่อยู่บ้านเดียวกันกับผู้สูงอายุ.....	36
4-16 ประเภทของสมาชิกครอบครัวที่อยู่บ้านเดียวกันกับผู้สูงอายุ	37
4-17 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่กับผู้สูงอายุ	38
4-18 เรื่องที่บุคคลที่อยู่ด้วยดูแลผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือ	38
4-19 เรื่องที่ผู้สูงอายุต้องการให้ช่วยเหลือในการมาโรงเรียน.....	39
4-20 เหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่มาโรงเรียนผู้สูงอายุ	39
4-21 สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการให้องค์กรต่างๆให้การสนับสนุนโรงเรียน	40
4-22 กิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการให้มีในโรงเรียน	41
4-23 การคาดหวังที่ผู้สูงอายุต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น	42
4-24 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ 10 อันดับแรก	43
4-25 หน่วยงานภายนอกและความช่วยเหลือที่ให้	47

(ฉ)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4-26	แสดงผลการทดลองแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียน57

(ญ)

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	4
4-1 เพศของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล	28
4-2 ประเภทของครอบครัวของผู้สูงอายุ	37
4-3 โครงสร้างของคณะกรรมการบริหาร	50
5-1 โครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ตำบลบ้านดู่	61

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แต่เดิมชุมชนบ้านตัวเป็นสังคมแห่งการเอื้ออาทร เช่นเดียวกับชุมชนชนบททั่วไป มีการประกอบอาชีพการเกษตรปลูกข้าว พืชผักและยาสูบ เกือบทุกบ้านจึงมียุ้งฉางเก็บข้าวไว้บริโภคตลอดปี มีการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด ไก่ ห่าน กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นอาหาร มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีพ่อแม่ลูกหลานปู่ย่าหรือตายายอยู่ร่วมกันในระแวกบ้านที่เป็นญาติพี่น้องกัน จึงมีการพึ่งพาอาศัยแบ่งปันกัน ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเป็นอย่างดี ลูกหลานก็ช่วยกันอบรมป้อนนิตยสวดสองดูแล ไม่ถูกทอดทิ้ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ที่ไม่ต้องอพยพไปทำงานที่อื่น เพราะไม่มีความจำเป็นที่ต้องดิ้นรนหาเงินมาให้ได้มาก ๆ ชีวิตจึงเต็มไปด้วยความสงบ

ปัจจุบันสังคมบ้านตัวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แม้อาชีพหลักยังคงเป็นการเกษตร แต่เป็นการทำเพื่อการค้าที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอก มีระบบชลประทานจึงสามารถเพาะปลูกพืชได้ตลอดปี แต่ยังมี การปลูกมาก เกษตรกรยังมีหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงทั้ง ปุ๋ย สารเคมี แรงงาน น้ำมัน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักมีราคาแพงขึ้น แต่ราคาขายกลับไม่เพิ่มอย่างที่ควรจะเป็น และไม่มี ความมั่นคง ผลผลิตที่ได้ก็ต่ำ เพราะสภาพดินที่เสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมี ขาดการบำรุงด้วยอินทรีย์วัตถุ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม โรคและแมลงระบาด พื้นที่ทำการเกษตรก็ถูกรุกกลานจากการขยายตัวของชุมชน พื้นที่ทำกินเหลือน้อยลง จึงมีการอพยพเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ๆ เป็นจำนวนมาก ลูกหลานจึงถูกทอดทิ้งไว้กับปู่ย่าตายายให้เป็นผู้รับภาระเลี้ยงดูด้วยความรักและอดทน แต่เยาวชนเหล่านี้มักมีปัญหาติดเกม ติดยา มั่วสุม ท้องก่อนวัยอันควร ไม่เรียนหนังสือ เพราะขาดการควบคุมดูแลอบรมสั่งสอนเอาใจใส่อย่างรู้เท่าทัน ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่ได้รับการดูแลเช่นเดียวกันปล่อยให้บ้านส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ

บ้านตัวเป็นชุมชนใหญ่มีประชากร 2,256 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,552 คน และมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนถึง 1,261 คน คิดเป็นร้อยละ 14.85 ซึ่งถือว่าสูงมาก (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตัว, 2554) นับวันก็ยิ่งมากขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนมีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุบ้าง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา งานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ได้ดี มีการจัดตั้งชมรมฉันสบายดีที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกาย เช่น ขี่จักรยานไปออกกำลังกายร่วมกัน รำกระบอง เต้นแอโรบิค เป็นต้น ในส่วนของ อบต. มีการจัดวันผู้สูงอายุให้มีการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้

แก่ มอบของขวัญให้ สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีการสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุ น้อยมาก เป็นกลุ่มที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจน้อย มีเพียงศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เข้าไปจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นโรงเรียนแห่งแรกของจังหวัดเพชรบูรณ์ จัดศึกษาดูงานที่จังหวัดเลยและจังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้เห็นตัวอย่างโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่นี้เริ่มเปิดโรงเรียนครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน 2554 โดยมีการแต่งตั้งผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการเกษียณที่มีจิตอาสา เป็นครูใหญ่ ผู้ช่วย และครูประจำชั้น เปิดเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน คือวันศุกร์ มีการเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ บอกเล่าเรื่องสู้กันฟัง ฟังธรรมนั่งสมาธิและตรวจสุขภาพโดยหมอปยาบาลจากโรงพยาบาลชุมชน โรงเรียนนี้มีผู้สูงอายุให้ความสนใจเข้าเรียนกันมาก เริ่มแรกมีนักเรียนเพียง 40 คน ปัจจุบันเพิ่มเป็น 164 คน แต่ประสบปัญหาโดยเฉพาะด้านอาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ ขณะนี้ต้องอาศัยอยู่ที่วัด ยี่มโตะ , เก้าอี้ , โรงเรียน และเครื่องขยายเสียงจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือทำอย่างไรจึงจะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตร พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ต้องการพัฒนาร่างกายและจิตใจ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ เพื่อความอยู่ดีมีสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มีภารกิจที่ต้องพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญาที่ว่า สถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ได้มีการกำหนดอัตลักษณ์ไว้ว่า “การวิจัยสร้างองค์ความรู้ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” และเน้นการวิจัยที่สามารถทำไปสู่การใช้ประโยชน์ นักวิจัยในฐานะที่เป็นคนบ้านตัวและกำลังเป็นผู้สูงอายุ ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและกำลังทวีมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่สังคมและชุมชนยังไม่มีเตรียมความพร้อมรองรับปัญหาผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ อบต.ซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในท้องถิ่นยังไม่ให้ความสนใจช่วยเหลือเท่าที่ควร ภาครัฐมีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ แต่กลุ่มผู้สูงอายุบ้านตัวไม่ทราบวิธีการ ขั้นตอนและไม่รู้ว่าจะทำอะไร ดังนั้นนักวิจัยจึงเห็นว่าควรทำวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาผู้สูงอายุ และให้มีหลักสูตรที่เหมาะสม มีโครงสร้างการบริหารโดยชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ มีศักยภาพในการอบรมบุตรหลาน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และเพื่อให้เป็นโรงเรียนต้นแบบแก่ชุมชนอื่น ๆ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแก่ อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบ้านดู่
2. เพื่อศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ
4. เพื่อพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

1.3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1. ขอบเขตเนื้อหา

- 1) ศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในเขต ตำบลบ้านดู่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2) ศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือโรงเรียน
- 3) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 4) วางแผนพัฒนาโรงเรียน หาดูชีวิต และพัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนแบบมีส่วนร่วม

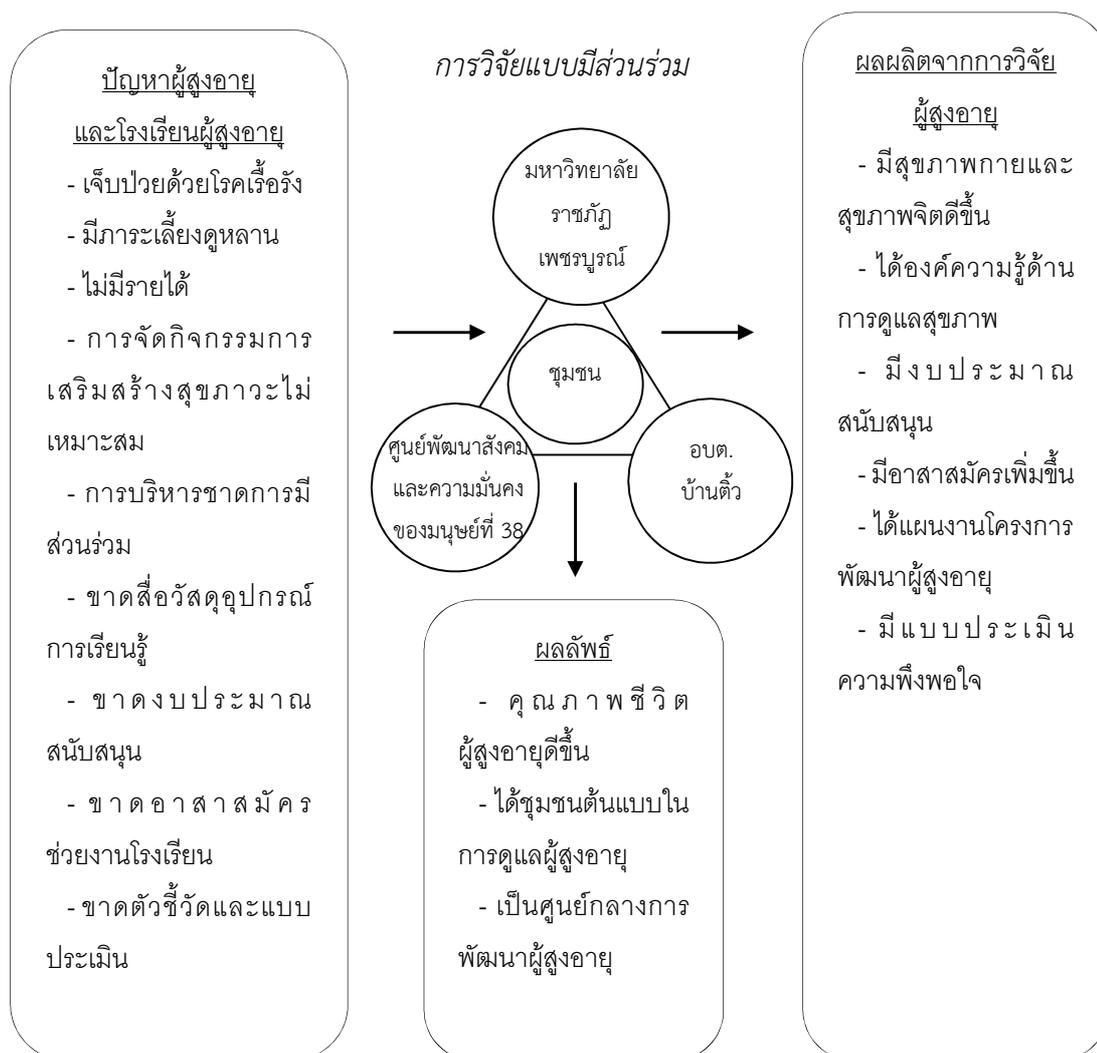
1.3.2. ขอบเขตพื้นที่

พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ “โรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ต.บ้านดู่” อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์

1.3.3. ขอบเขตเวลา

ตุลาคม 56 – มีนาคม 58

1.4. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

รูปที่ 1-1 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ

อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การสอน การจัดกิจกรรมดูแลรับผิดชอบนักเรียนให้กับโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านตัว โดยมีได้รับเงินเดือนประจำ

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน หมายถึง โครงสร้างการบริหาร คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย การจัดกิจกรรมในโรงเรียน เป็นต้น

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รวมทั้งผู้ที่มีอายุ ระหว่าง 50-59 ปีที่สมัครเข้ามาเป็นนักเรียนในโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิ้ว

1.6. คำสำคัญ

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ, ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิ้ว

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบสถานภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในตำบลบ้านดิ้ว
- 2) ได้ข้อมูลด้านสุขภาพ และภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 3) ได้ข้อมูลความช่วยเหลือของครอบครัว ชุมชนในหมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานต่างๆ
- 4) ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ และปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ
- 5) ได้แผนพัฒนาโรงเรียน ตัวชี้วัด และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนผู้สูงอายุ
- 6) ได้อาสาสมัคร ที่มาช่วยงานโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 7) ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข
- 8) ได้แนวทางการสร้างความตระหนักและพัฒนาผู้สูงอายุเพื่อความอยู่ดีมีสุข
- 9) มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์ ได้องค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ และได้ตัวชี้วัดในงานประกันคุณภาพ
- 10) ได้โครงการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อหาแนวทางวิธีการในการพัฒนาให้พร้อมในการรองรับผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้น จึงมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ ใช้ในการเปรียบเทียบและอภิปรายผล มีการศึกษาเอกสารดังนี้

2.1. ความหมายรูปแบบ

รูปแบบ (Model) เป็นศัพท์ที่มีความหมายหลากหลายในภาพรวม สามารถสื่อความหมายได้หลายอย่าง อาจหมายถึงวิธีการดำเนินงานที่เป็นแนวทาง หรือแนวคิดหรือต้นแบบ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต รูปแบบการพัฒนาชนบท รูปแบบการบริการแก่ชุมชน เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ให้ความหมายว่า “รูปแบบ” หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับ หรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ

กู๊ด จอห์น เอ็ม (Good, John M., 1970) ให้ความหมายของรูปแบบในพจนานุกรมการศึกษา ดังนี้ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น 3) เป็นแผนภูมิซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหลักหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นองค์ประกอบ และสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Longman (1987) ให้ความหมายรูปแบบสามารถสรุปได้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) หมายถึงแบบจำลองซึ่งเป็นที่ย่อส่วนของของจริง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ 2) หมายถึง คนหรือสิ่งของที่สามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินงานได้ เช่น ครูต้นแบบ นักเดินแบบ หรือแม่แบบในการวาดภาพศิลปะ 3) หมายถึง แบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

บุญชม ศรีสะอาด (2533) ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือ โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ และพิทยา แก้วทิพย์ (2541) ได้ให้ความหมายรูปแบบที่ได้จากการวิจัยว่า หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

หรือตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบ และอธิบายลำดับหรือขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ Keeves (1988) กล่าวว่ารูปแบบหมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร ส่วน เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542) ให้ความหมาย “รูปแบบ” หรือ “แบบจำลอง” ว่าเป็น วิธีการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผัง หรือสมการคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ 1) เป็นการถ่ายทอดในลักษณะของการเลียนแบบหรือถ่ายทอดจากความเข้าใจ ที่มีต่อปรากฏการณ์ใด ๆ ออกมาเป็นโครงสร้างที่มีระบบ และง่ายต่อการรับรู้เข้าใจ 2) ลักษณะของรูปแบบไม่ใช่การบรรยายหรือการพรรณนา แต่เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ 3) ตัวรูปแบบเน้นเฉพาะส่วนสำคัญเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกัน ระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบกับผู้รับรู้อรูปแบบ 4) ภาพลักษณ์ของรูปแบบมุ่งการสื่อสารให้กระชับ รับรู้ภาพรวมของความหมาย มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ได้โดยการนำเสนอเพียงครั้งเดียว

ธีระภักทรา เอกผาชัยสวัสดิ์(2554) ได้สรุปความหมายของ รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สำคัญที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย และสามารถนำมาใช้เป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ต่อไป

2.2. การสร้างและพัฒนารูปแบบ

พิทยา แก้วทิพย์ (2541) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบออกเป็น 2 ขั้นตอน 1) ขั้นสร้างและพัฒนารูปแบบ 2) ขั้นตอนทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบและผู้วิจัยขอขยายความเพิ่มเติมดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัยสร้างรูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยได้จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ และผลของการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ของรูปแบบ อีกทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง

ตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ จากนั้นก็จะพัฒนารูปแบบที่สร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 ทดสอบประสิทธิภาพรูปแบบ

หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบขั้นแรกแล้ว จำเป็นจะต้องทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะสร้างขึ้นโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่นและผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมและเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังไว้หรือไม่ และช่วยให้ทราบความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ของรูปแบบ ผู้วิจัยอาจปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกไป เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2533) ได้อธิบายการพัฒนางานวิจัยโดยใช้รูปแบบว่า การวิจัยโดยใช้รูปแบบสามารถสรุปโดยจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้างและพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ (ที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ) และผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบในการพัฒนารูปแบบนั้น ต้องใช้หลักของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษาค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อน แล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ หรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรแต่ละตัว แล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญ ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบได้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนา ขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อทดสอบว่ามีความเหมาะสม

หรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ (ในขั้นนี้บางครั้งจึงใช้คำว่าทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ) อนึ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริง จะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญของกลุ่มองค์ประกอบหรือกลุ่มตัวแปรในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจปรับปรุงแบบใหม่ โดยตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตน ซึ่งจะทำได้รูปแบบที่เหมาะสมกับงานวิจัยนั้น ๆ

จากการศึกษางานวิจัยของ วิศัลย์ โฆษิตานนท์ (2550) ศึกษารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ พบว่า รูปแบบ หมายถึง แนวทาง และกลวิธีของแต่ละแนวทางที่ต้องดำเนินการและกลวิธีที่ประกอบด้วยชุดของกิจกรรมและวัตถุประสงค์ ตลอดจนคู่มือการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบฯ สุภาพนีย์ พลิชฐ์เนาวกุล และพรสวรรค์ สุวัฒน์ศรี (2551) ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พบว่ารูปแบบ หมายถึง แผนงานและวิธีการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จันทรเพ็ญ ทะเรรัมย์ (2551) ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบ ขั้นตอน และวิธีดำเนินงานของการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ สมบุญ ทิพรังศรี (2548) ศึกษาแบบกระบวนการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน พบว่า รูปแบบ หมายถึง ขั้นตอนในการพัฒนาผู้บริหารผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกระบวนการ 8 ขั้นตอนคือ 1) หาความจำเป็นที่ต้องพัฒนา 2) จัดลำดับความจำเป็น 3) การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา 4) การกำหนดหลักสูตร 5) การกำหนดขนาดกลุ่มที่จะพัฒนา 6) วิธีการหรือเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนา 7) การกำหนดกิจกรรมและดำเนินการพัฒนา 8) การประเมินผลและติดตามการพัฒนา

2.3. แนวคิดการศึกษากระบวนการภาวะสูงอายุ

ผู้สูงอายุโดยทั่วไปหมายถึง บุคคลที่มีชีวิตอยู่ในช่วงวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้นเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งวัยสูงอายุนี้เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและหน้าที่การงานทางสังคม ซึ่งแต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน การใช้สรรพนามเรียกผู้สูงอายุในภาษาอังกฤษมากมาย เช่น aging, elderly, older person, senior citizen ฯลฯ แต่องค์การสหประชาชาติตกลงใช้คำว่า **older persons** เรียกผู้สูงอายุ (บวรลุ ศิริพานิช, 2540)

คำว่า “ผู้สูงอายุ” ถูกบัญญัติครั้งแรกในประเทศไทยโดย พล.ต.อ.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโส และผู้สูงอายุจากวงการต่าง ๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2505 โดยใช้คำ

ว่า “ผู้สูงอายุ” แทนคำว่า “คนแก่” หรือ “คนชรา” ซึ่งเป็นคำที่สุภาพ เป็นคำที่เป็นกลาง และไม่เป็น การตีตราผู้ที่มีอายุสูงกว่าว่าเป็นคนชรา เพราะผู้ที่มีอายุ 60 ปี หรือ 65 ปี ยังคงมีศักยภาพที่จะ สามารถทำงานได้อย่างปกติ (ศศะพินท์ จันทรูปมัย, 2544) การที่ผู้สูงอายุมักมีคำเรียกต่าง ๆ กัน ไป เช่น คนแก่ คนชรา ผู้เฒ่า การเรียกผู้ที่มีอายุมากเช่นนี้ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม ทั้งทางกาย จิตใจ เพราะฟังดูแล้วเกิดความหดหู่และสิ้นหวัง ดังนั้นในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ซึ่งได้มีการ ประชุมระหว่างแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุในวงการต่าง ๆ ซึ่งพลตำรวจตรีอรุณสิทธิ์ ได้เสนอให้ใช้ คำว่าผู้สูงอายุ ดังนั้นคำว่า “ผู้สูงอายุ” จึงเป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน (วรรณช อุษณกร, 2538) และได้เริ่มมีการใช้คำเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ดีขึ้น เช่น วัยพัฒนาการ วัยงาม วัย ทอง เป็นต้น

สำหรับการกำหนดว่า ผู้สูงอายุเริ่มเมื่ออายุเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในแต่ละ สังคม สำหรับสังคมไทยนั้นกำหนดว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทยและมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546) ทั้งนี้ผู้สูงอายุไม่ได้มีลักษณะเหมือนกัน หมดแต่จะมีความแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ องค์การอนามัยโลก (2539) จึงได้แบ่งเกณฑ์อายุ ตามสภาพของการมีอายุเพิ่มขึ้นเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุ (elderly) มีอายุระหว่าง 60–74 ปี 2) คนชรา (old) มีอายุระหว่าง 75–90 ปี 3) คนชรามาก (very old) มีอายุ 90 ปีขึ้นไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2543) ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง ได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60–90 ปี 2) ผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป

มหาวิทยาลัยมหิดล (2552) ได้แบ่งประชากรสูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ประชากรสูงอายุ วัยต้นมีอายุ 60–79 ปีขึ้นไป ประชากรสูงอายุวัยปลายมีอายุ 80–99 ปี ศตวรรษิกชน มีอายุ 100 ปี ขึ้นไป

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออก (2543) ได้เสนอข้อมูลการแบ่งผู้สูงอายุของ ประเทศไทยเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) อายุตั้งแต่ 60–69 ปี 2) อายุตั้งแต่ 70–79 ปี 3) อายุ 80 ปีขึ้นไป

ยูริค และคนอื่น ๆ (Yuriek, et al., 1980) เสนอการแบ่งอายุของผู้สูงอายุ ตามสถาบันผู้สูงอายุ แห่งชาติ (national institute of aging) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุวัยต้น (young-old) มีอายุ 60–74 ปี 2) ผู้สูงอายุวัยปลาย (old-old) มีอายุ 75 ปีขึ้นไป

อย่างไรก็ดี ได้มีผู้กำหนดความหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้โดยได้แบ่งการสูงอายุของบุคคล ออกเป็น 4 ประเภท คือ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

1) การสูงอายุดามวัย (Chronological Aging) หมายถึง การสูงอายุดามปีปฏิทิน โดยการนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่าใครมีอายุน้อยเพียงใด

2) การสูงอายุดามสภาพร่างกาย (Biological Aging) เป็นการพิจารณาการสูงอายุดามสภาพร่างกายและสรีระของบุคคลที่เปลี่ยนไป เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายลดน้อยลง เป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมตามกระบวนการสูงอายุดามซึ่งเป็นไปตามอายุขัยของแต่ละบุคคล

3) การสูงอายุดามสภาพจิตใจ (Psychological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ การรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซอวาร์ปัญญา และลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น

4) การสูงอายุดามสภาพสังคม (Sociological Aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้นซึ่งเกี่ยวกับอายุ การแสดงออกตามคุณค่าและความต้องการของสังคม

2.4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.4.1. ความหมายคุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาคำว่าคุณภาพชีวิตพบว่ามีคำนี้ประกอบด้วยคำสองคำ คือ คุณภาพ และชีวิต คุณภาพหมายถึงลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ ชีวิตหมายถึงความเป็นอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ดังนั้นเมื่อรวมคำทั้งสองเป็นคุณภาพชีวิตจึงมีความหมายถึง**ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล**

“คุณภาพชีวิต เป็นแนวความคิดที่ซับซ้อนในตัวเอง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ต่อการบรรลุความต้องการทางอารมณ์ และความทะเยอทะยานทางสังคม ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความต้องการ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขหรือความพอใจ (Sharma, 1975; Lui, 1975) ดังนั้น “คุณภาพชีวิตจึงหมายถึง องค์ประกอบทั้งหลายที่ให้ความพอใจแก่บุคคลทั้งด้านร่างกายและจิตใจ” และ “คุณภาพชีวิต เป็นความรู้สึกที่มีความสุขและพึงพอใจต่อการได้รับ หรือมีสิ่งต่าง ๆ ที่ชีวิตต้องการ” นั่นก็คือ บุคคลใดก็ตามพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตน ซึ่งความเป็นอยู่นั้นสังคมยอมรับแล้วก็น่าจะถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิต

จากความหมายดังกล่าว สรุปคุณภาพชีวิตในเบื้องต้นได้ว่า คือ **ความต้องการหรือความพึงพอใจ** เมื่อได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

“คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะของการมีสภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์ที่ดี การมีสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ” และเป็นความสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบุคคลกับสังคม และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่บุคคลอาศัยอยู่ แต่ละด้านจะมีความเฉพาะในการสนองความต้องการของบุคคล (Harland, 1972; Fradier, 1976)

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างอิงใน บรรจง วาที, 2544) ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสภาวะของตน ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความอิสระไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วนบุคคลภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดีมีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคมเป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

2.4.2. องค์ประกอบคุณภาพชีวิต

จากแนวคิดความหมายของคุณภาพชีวิต พอจะสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตคือรูปแบบของชีวิตที่มีความต้องการ ความสุขในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย แต่ละองค์ประกอบก็จะมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไปตามทัศนะและการรับรู้ของบุคคล ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ดังนั้นการวัดและการประเมินคุณภาพชีวิตต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต องค์ประกอบคุณภาพชีวิตมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันแล้วแต่วัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมาย การพิจารณาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตได้มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ไว้มากมาย ผู้วิจัยต้องการนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ลิว (Liu, 1975) อธิบายว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านจิตวิสัย หรือด้านจิตวิทยา (Subjective Factor or Psychological Factor) ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมของบุคคล 2) ด้านวัตถุวิสัย (Objective Factor) ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั่วไป

คอนโด (Kondo A.K., 1985) เสนอความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย (Physical Standard of Living) ได้แก่ องค์ประกอบด้านอาหารและโภชนาการ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ฯลฯ 2) จิตใจหรืออารมณ์ (Mental or Emotional) ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงาน หรือการมีบุตร มีครอบครัว นันทนาการ หรือการใช้เวลาว่าง การศึกษา ความพึงพอใจในงาน ความมั่นคง สถานภาพ ฯลฯ 3) ความรู้สึกนึกคิด (Spiritual) ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อ การมีอิสระต่อการปฏิบัติตามความเชื่อของตน

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1995) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตซึ่งก็คือ องค์ประกอบคุณภาพชีวิต (WHOQOL – 100) แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้ทางสภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมถึงการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิและการตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล เป็นต้น

3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล คือ การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งพายา ต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับ บุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

5) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมี

ความมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรม สันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล คือ รวมไปถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อที่ต่างกัน ของคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต ต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ (2540) ได้แปลและพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF – THAI, 1997) จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาอังกฤษ (WHOQOL – BREF, 1996) โดยได้แบ่งองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคนไทยออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้เรื่องสภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณเองไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น มี 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การเข้ายารักษาหรือการรักษา 7) ความสามารถในการทำงาน

2) ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี 6 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้สึกในด้านดี 2) การคิด การเรียนรู้

ความจำและสมาธิ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา ความเชื่อส่วนบุคคล

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเอง กับ บุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนเองได้ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมี เพศสัมพันธ์ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม และ 3) กิจกรรมทางเพศ

4) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการ ดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมีความ มั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การ คมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ทางการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การ รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตจะได้รับการพัฒนา หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตมีกิจกรรม สันทนาการ และมีกิจกรรมใน เวลารว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความปลอดภัยทาง ร่างกาย และความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพ และบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อน หย่อนใจและมีเวลารว่าง 7) สภาพแวดล้อม 8) การคมนาคม

2.5. แนวคิดการจัดสวัสดิการและบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายคำว่า สวัสดิการสังคม ไว้ว่าเป็นระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การ พัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม และตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็น ไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัยที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ซึ่งวันทนีย์ วาสิกะ สิ้น และคณะ (2547) ได้ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการสังคม” ในความหมายกว้างไว้ว่า หมายถึง การดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนนับตั้งแต่ประชากร สาธารณสุข การศึกษา เศรษฐกิจ ซึ่งเห็นว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของคนทุกคนในสังคม เพราะสวัสดิการสังคมมีความ หมายถึงการที่ทุกคนต้องอยู่ดีกินดี ดังนั้น ทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้น พื้นฐานตามสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่าง ๆ ไว้ให้ ส่วน วิจิตร ระวังวงศ์ ให้

ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง “กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้ศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกันงานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาคู่คนที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังกินความรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นได้ด้วยประการที่สำคัญ สวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม (วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ, 2547)

2.5.1 การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ

ประเทศต่าง ๆ ได้จัดให้มีการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในหลายลักษณะแตกต่างกันตามความต้องการ ความจำเป็น และความสามารถของหน่วยงานของประเทศ แต่โดยภาพรวมแล้วลักษณะของบริการสวัสดิการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2534)

2.5.1.1. การสนับสนุนด้านรายได้

ผู้สูงอายุเมื่อต้องออกจากงานเพราะชราภาพ เกษียณอายุ หรือยุติการทำงานด้วยความสมัครใจ มักจะประสบปัญหา คือ การขาดแคลนรายได้เพื่อการยังชีพ ด้วยเหตุนี้จึงมีโครงการสนับสนุนด้านรายได้เกิดขึ้น ซึ่งกระทำในรูปของความช่วยเหลือทางตรง คือ การให้เงินหรือการให้ความช่วยเหลือทางอ้อม เช่น การสนับสนุนอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ Kameman and Kahn (1976) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดสรรเงินให้เป็นรายได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับรัฐในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ในประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีเงินจำนวนหนึ่งที่มาจากรองการความมั่นคงทางสังคมของรัฐ (Social Security Program) นำมาใช้จ่ายสำหรับผู้สูงอายุ การให้เงินทดแทนเมื่อเกษียณอายุและการดูแลด้านสุขภาพ โครงการนี้เป็นหลักสำคัญด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ซึ่งมักจะเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นการประกันชราภาพ (old-age pension) บริการทางการแพทย์ การช่วยเหลือครองชีพ (living aid)

2.5.1.2. การรักษาและปรับปรุงสภาวะทางสุขภาพ

กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่

- 1) การบริการตรวจรักษา
- 2) การให้คำปรึกษาแนะนำ

3) การให้บริการด้านการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมทางด้านโภชนาการ และการออกกำลังกาย เป็นต้น

4) การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการทางด้านกายภาพบำบัด ซึ่งจะมีการอำนวยความสะดวกในเรื่องของอุปกรณ์กายภาพบำบัดต่าง ๆ และการให้บริการด้านอาชีพบำบัดเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

5) การอบรมความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ บุคคลทั่วไป ตลอดจนผู้สูงอายุให้มีความรู้/ความชำนาญเกี่ยวกับบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

6) การปรับปรุงโรงพยาบาล จัดให้มีหอผู้ป่วยสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ เปิดคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ การเพิ่มบุคลากรที่จะช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง

2.5.1.3. การให้ความช่วยเหลือในสถานสงเคราะห์

การบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีปัญหาในด้านที่พักอาศัย ทั้งชั่วคราว และถาวร หรือผู้ที่ประสบปัญหาขาดผู้ดูแล และผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาภาวะวิกฤติต่าง ๆ รูปแบบและลักษณะของการบริการด้านนี้จะมีดังนี้ 1) บริการจัดให้พักอาศัยในบ้านพัก (residential home) เป็นที่อยู่อาศัยที่จัดสำหรับผู้สูงอายุที่ไร้ผู้ดูแล หรือมีปัญหาในการอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่น 2) บริการบ้านกึ่งวิถี (half way house) มีลักษณะคล้ายกับสถานพักฟื้น บ้านประเภทนี้จัดสำหรับผู้สูงอายุที่เพิ่งหายป่วยจากโรงพยาบาล

2.5.1.4. การส่งเสริมให้เกิดความคงอยู่ของการติดต่อทางสังคม

ลักษณะที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ ความต้องการด้านการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้บริการเพื่อให้เกิดความคงอยู่ของการติดต่อทางสังคมจึงได้ถูกจัดขึ้น ลักษณะกิจกรรมชนิดนี้ส่วนใหญ่จะเน้นด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การพบปะผู้อื่น และการคงอยู่ของสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การจ้างงาน กิจกรรมรองลงไป ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เช่น การให้คำแนะนำปรึกษา การให้บริการทางสุขภาพอนามัย เป็นต้น

2.5.1.5 การแก้ไขปัญหาและจัดบริการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมิได้สิ้นสุดเพียงการจัดให้มีบริการพื้นฐานตามความต้องการของชีวิตเท่านั้น แต่ผู้สูงอายุยังมีความต้องการอื่น ๆ ด้วย ถึงแม้ว่าความต้องการเหล่านั้นจะได้รับการบำบัดแก้ไขแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ เช่น

ปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว จึงต้องมีบริการช่วยเหลือ ตัวอย่างอื่น ๆ ของการช่วยเหลือ เช่น บริการทางด้านกฎหมาย เป็นต้น

การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุต้องมีความเหมาะสม และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ โคเวิร์ด (Coward, 1979 อ้างอิงใน บพิตร พันธุ์ปัทมา , 2546) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1) บริการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวในการเข้ามาอยู่ในสังคม (Adjustive and Integrative Services) เป็นการจัดบริการที่มีจุดมุ่งหมายไปที่ผู้เพิ่งเข้าสู่วัยสูงอายุที่จะต้องเข้ามาอยู่ในสังคมใหม่ และปรับตัวต่อบทบาทและสถานการณ์ใหม่ กิจกรรมต่าง ๆ ของบริการด้านนี้ เช่น การเป็นอาสาสมัคร หรือการทำงาน การให้คำปรึกษา แนะนำหลังการเกษียณอายุ การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับรายได้ และความทุกข์กังวลใจต่าง ๆ และการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

2) บริการที่ให้การสนับสนุน (Supportive Services) บริการประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายโดยมุ่งไปยังผู้สูงอายุที่มีอายุมากแล้ว กิจกรรมของบริการทางด้านนี้จะเป็นการช่วยให้เขาคงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตตามปกติ เช่น การเยี่ยมเยียนที่บ้าน การให้บริการดูแลรักษาสุขภาพ การให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น

3) บริการด้านที่พักอาศัย (Congregate and Shelter Care Services) การจัดที่พักอาศัยและการให้การดูแลอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข

4) บริการทางสังคมด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัย (Protective Services) ผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับการถูกลดความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ อาจจะมีความต้องการทางด้านการป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิและสวัสดิการของพวกเขา กิจกรรมบริการประเภทนี้ได้แก่ บริการด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดการด้านการเงิน เป็นต้น

5) บริการทางด้านการอำนวยความสะดวกในการดูแลรักษา เฉพาะอย่าง (Specialized Terminal – Care Facilities and Services) บริการประเภทนี้จะมีจุดมุ่งหมายให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยพบกับความสะดวกในด้านการรับบริการรักษาทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคมต่างๆ

2.5.2 การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศไทย

การจัดสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบันคำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับการเป็นสากลโลก (ระพีพรรณ คำหอม, 2545) คือ 1.1) สิทธิมนุษยชน (Human Right) 1.2) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) 1.3) ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) 1.4) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation) 1.5) ความโปร่งใส (Transparency)

อนึ่ง สำหรับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย ฐิติรัตน์ ดิศโยธิน (2550) สรุปภาพรวมการจัดสวัสดิการของประเทศไทยไว้ดังนี้

1) แนวคิดด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบันที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาสังคม เพื่อก่อให้เกิดสวัสดิการที่ดีต่อผู้สูงอายุนั้นมีหลากหลาย แต่ที่เป็นแนวคิดหลักในประเทศไทยปัจจุบัน คือ แนวคิดคุณภาพชีวิต คือ 1) แนวคิดคุณภาพชีวิต คือ การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพประสบความสำเร็จในชีวิตและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีศักยภาพ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นผู้ที่ดูแลตนเองได้ (self – care) พึ่งตนเองได้ (self – reliance) ทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามศักยภาพของตนเอง ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับความเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง 2) แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ได้มีการกำหนดยุทธวิธีหลัก 2 ประการในการดำเนินงาน ได้แก่ การปกป้อง (protection) และการเสริมสร้างพลัง (empowerment) ซึ่งเป็นสิ่งที่มุ่งเสริมแรงแก่ประชาชนในทุกสถานการณ์ จึงเป็นแนวคิดที่ควรนำมาใช้ในการดำเนินงานกับผู้สูงอายุร่วมกับแนวอื่น

2) รูปแบบของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนตามแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการ (community-based approach) เป็นแนวคิดที่ได้แรงจูงใจและพัฒนามาจากแนวคิดการลดการพึ่งพิงจากบริการภายนอก (de-institutionalization) ในการปฏิบัติงานมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาบริการต่าง ๆ โดยชุมชน และมีการระดมความร่วมมือจากองค์กรภายนอก ชุมชน และบุคลากรภายในชุมชน ซึ่งรูปแบบและลักษณะบริการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนจึงเป็นบริการที่จัดขึ้นทั้งจากชุมชน บริการที่จัดโดยองค์กรภายนอก และรวมทั้งบริการที่จัดร่วมกัน ได้แก่ 1) บริการดูแลในเวลากลางวันสำหรับผู้สูงอายุ (day care for older persons) เป็นบริการที่จัดสำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านการดูแล ด้านเศรษฐกิจและสังคม 2) ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ (multipurpose senior center) เพื่อเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุมาอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมบางอย่างตามความต้องการของตน เป็นที่ให้บริการต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้รับ

การเสริมสร้างภาวะทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา เพื่อมุ่งสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ลักษณะกิจกรรมในศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับการสมาคมและนันทนาการ เช่น การจัดงานรื่นเริงและวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาและวัฒนธรรม เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การเรียนการศึกษาต่าง ๆ กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ เช่น การตรวจสุขภาพ การอบรมด้านสุขภาพ กิจกรรมด้านโภชนาการ เช่น บริการด้านโภชนาการแก่ผู้สูงอายุ เช่น การเขียน งานศิลปะ ดนตรี การเล่นเกม การรำและการเต้นรำ เป็นต้น กิจกรรมทางด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น 3) ชมรมผู้สูงอายุ (senior citizen club) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและองค์กรเพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุโดยชุมชน มีส่วนร่วม หรืออาจจะเป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นจากการริเริ่มและก่อตั้งโดยผู้สูงอายุเอง 4) การดูแลจากเพื่อนบ้าน (neighlonshood care) เป็นบริการที่ผู้สูงอายุได้รับจากเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ทางครอบครัว เครือญาติ หรือมีความคุ้นเคยกันจนเกิดเป็นความมีน้ำใจ ความสมัครใจในการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันได้ 5) บริการส่งต่อ (referral program) เป็นบริการหนึ่งที่ประสานงานเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุได้พบกับทรัพยากรที่ต้องการอย่างเหมาะสม รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารและอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ 6) บริการจากอาสาสมัคร (voluntary service) อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุต้องเป็นผู้เสียสละเป็นพิเศษและมีความรู้เฉพาะด้าน การดำเนินงานของอาสาสมัครเป็นลักษณะกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน การดูแลให้คำปรึกษา 7) บริการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น บริการรถรับ – ส่ง โดยองค์กรด้านชุมชนเป็นแหล่งทุนสนับสนุนและมีอาสาสมัครช่วยเหลือเพื่อนำผู้สูงอายุได้ให้การบริการต่าง ๆ การพบปะเพื่อนฝูงและการเข้าร่วมกิจกรรม หรือการบริการทางกฎหมาย (legal service) เป็นบริการที่ชุมชนจัดให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งการช่วยดำเนินการด้านเอกสารและธุรการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือ

3) การจัดบริการสังคมของรัฐที่จัดให้ผู้สูงอายุ ะพีพรรณ คำหอม และคณะ (อ้างอิงใน อมรา เหมยุทธธรรม, 2549) ได้มีการประเมินภาพรวมของการจัดบริการสังคมของรัฐที่จัดให้ผู้สูงอายุ โดยเลือกบริการหลัก ๆ ที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ บริการสถานสงเคราะห์ บริการเบี้ยยังชีพ เป็นต้น ซึ่งเป็นการประเมินแนวคิดการจัดบริการ ลักษณะการดำเนินงานของแต่ละบริการ โอกาสเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ คุณภาพบริการ ความเพียงพอ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและชุมชน คือ การพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดการจัดบริการสวัสดิการสังคมของของรัฐต่อผู้สูงอายุ เป็นไปตามระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยที่ใช้แนวคิดการสงเคราะห์ประชาชน (public assistance) โดยรัฐใช้รูปแบบสถาบัน (institutional model) ในการจัดบริการสวัสดิการสังคมเป็นหลัก เช่น การบริการสถานสงเคราะห์

บริการสังคม แบบสงเคราะห์เฉพาะหน้า บริการบัตรสุขภาพ ยกเว้น บริการเบี้ยยังชีพที่รัฐพยายามปรับแนวคิดใหม่โดยนำแนวคิดครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน (family and community – based) มาใช้ในการให้บริการ 2) ลักษณะเป็นบริการสงเคราะห์เฉพาะหน้ามากกว่า การพัฒนาผู้สูงอายุให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว 3) บริการยังไม่เพียงพอไม่ทั่วถึง และตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ 4) คุณภาพของบริการไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ 5) กลไกการบริการเป็นแบบรวมศูนย์สั่งการ (top-down) 6) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้เสนอแนะการดำเนินการไว้ดังนี้ 1) ควรปฏิรูประบบสวัสดิการผู้สูงอายุ ตั้งแต่แนวคิด กลไก การบริหารจัดการ กลไกการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย 2) ควรรณรงค์ให้แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมมากกว่าเป็นเรื่องหน่วยงานของรัฐ 3) ควรให้ความสำคัญของแนวคิด การจัดบริการเชิงบูรณาการ ใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน 4) เน้นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเป็นหลักมากกว่าการให้ความสำคัญกับเงินที่เป็นการจัดบริการแบบแยกส่วนเชิงสงเคราะห์ (residual model) กับผู้สูงอายุ 5) ควรสร้างเครื่องมือตรวจสอบ (means – test) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง 6) รูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุควรมีหลากหลายมากกว่าการใช้รูปแบบเดียว (one size for all) ควรปรับวิธีการให้ “เบี้ยยังชีพ” จากรายบุคคลเป็นกลุ่ม โดยให้ในรูปแบบ “กองทุนผู้สูงอายุชุมชน” และให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเอง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีวิธีการวิจัยหลากหลายวิธีร่วมกัน ดังนี้

3.1. การศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดิว

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนวิธีการดังนี้

3.1.1. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากวรรณกรรม ศึกษารูปแบบและตัวอย่างในการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจากงานวิจัย

2) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน โดยการสอบถามผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดิว เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดประเด็นที่จะสอบถามต่อไป

3.1.2. การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้สอบถามข้อมูล

1) กำหนดประเด็นโดย ศึกษาจากตัวอย่าง แบบสอบถามที่ ธีรภัทรา เอกยาชัย สวัสดิ์ (2554) พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้นแบบ

2) นำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนมากำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

- ข้อมูลด้านบุคคลของผู้สูงอายุ
- ข้อมูลด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ
- ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ
- ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) กำหนดรายละเอียดหัวข้อย่อยในแต่ละประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษา

3.1.3. ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out)

1) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้สัมภาษณ์ ผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน

2) จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ โดยปรับแนวคำถามในแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการ

3.1.4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ใน 12 หมู่บ้านในตำบลบ้านดิว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 1,261 คน จากบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดิว ตำบลบ้านดิว

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว ทั้งหมดทุกคนจำนวน 140 คน และผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนอีก 70 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างจากทุกหมู่บ้าน โดยเก็บเฉพาะผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 210 คน แบ่งเป็นหมู่บ้านต่างๆ ดังตารางที่

3-1

ตารางที่ 3-1 จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลจากหมู่บ้านต่างๆ

หมู่บ้าน	จำนวนผู้สูงอายุ
1	16
2	33
3	63
4	34
5	10
6	7
7	6
8	10
9	14
10	8
11	3
12	6

3.1.5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- 1) วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาสถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
- 2) วิเคราะห์ศักยภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุโดยใช้การแจกแจงความถี่ และ ร้อยละ

3.1.6. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อถามความสามารถและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นความสามารถเฉพาะบุคคล หลังจากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ ในด้านต่างๆ และรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่ช่วยกันตอบคำถามเรื่องการดูแลสุขภาพ และการป้องกันรักษาอาการป่วยไข้

3.2. การศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ

การศึกษารoles บทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ มีวิธีการดังนี้

3.2.1. การศึกษารoles บทบาทของครอบครัว ชุมชน โดยวิธีการประชุมปฏิบัติการ เชิญลูกหลานของผู้สูงอายุ ประชุมเพื่อศึกษารoles บทบาทของครอบครัว ในการช่วยเหลือโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว และเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3.2.2. การศึกษารoles บทบาทขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยเชิญตัวแทนองค์กรต่างๆ เข้าร่วมสนทนากลุ่มในประเด็นบทบาทหน้าที่แต่ละองค์กรในการสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุ และเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว

3.2.3. การศึกษารoles บทบาทของชุมชนในการสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, กรรมการหมู่บ้าน เพื่อศึกษาการส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชน กิจกรรมและงบประมาณที่จัดให้

3.3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ศึกษาจากเอกสาร แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และจัดสนทนากลุ่ม ผู้บริหาร ครูผู้สอน และ คณะนักเรียน เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารโรงเรียนระบบและกลไกการทำงาน การจัดการการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ

3.4. การพัฒนาโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดัว

3.4.1. การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน

โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารโรงเรียน 7 ฝ่าย คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และ คณะกรรมการนักเรียน ร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พร้อมทั้งเสนอ แนวทางและโครงการแก้ไขปัญหา

3.4.2. การทดลองหาวิธีการรับอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียน

โดยการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาทดลองใช้โดยใช้วิธีการ 3 วิธีคือ

1) ออกหนังสือประกาศเชิญชวนผู้สนใจไปยังชุมชน โรงเรียนในชุมชน หน่วยงาน ต่างๆ และออกประกาศเสียงตามสาย เพื่อเชิญชวนผู้มีจิตอาสา มีศักยภาพ มาช่วยงานโรงเรียน

2) ให้คณะผู้บริหาร ครู และนักเรียน ช่วยกันชักชวนคนใกล้ชิด ที่มีศักยภาพ มีเวลา มาช่วยงานโรงเรียน

3) คณะผู้บริหารและครู ช่วยกันคัดเลือกนักเรียนผู้สูงอายุ มาช่วยในกิจกรรมต่างๆ เพื่อแบ่งเบาการทำงานของผู้บริหารและครู อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาบุคคลากรขึ้นมาด้วยตัวเอง

3.4.3. การกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาแบบประเมิน

วิธีการกำหนดตัวชี้วัด โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สอบถาม ความคิดเห็นจากครูผู้สอน และรวบรวมประเด็นจากคำถามนำว่า นักเรียนได้อะไรจากการมา โรงเรียน มาโรงเรียนดีอย่างไร แล้วนำคำตอบมาจัดหมวดหมู่ แยกเป็นประเด็นๆได้ 4 ประเด็นคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสติปัญญา

การพัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยจัดทำร่างแบบประเมินซึ่ง ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ 4 ด้าน แต่ละด้านมีการบรรจุประเด็นย่อยๆจากคำตอบที่นักเรียนให้

ข้อคิดเห็น หลังจากนั้นจึงนำแบบประเมินมาเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะผู้บริหาร ครูและนักเรียน เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสม

3.4.4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยนำข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำมาเข้าระบบเข้าเรื่อง(Categories) จำแนกตามประเด็นที่ศึกษา ตีความ ให้ความหมาย(Meaning) จัดหมวดหมู่ อธิบายความและเรียงเรียงพัฒนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว อำเภอลำดัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุตำบลบ้านดิว ศึกษาบทบาทหน้าที่ของครอบครัวชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ และศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

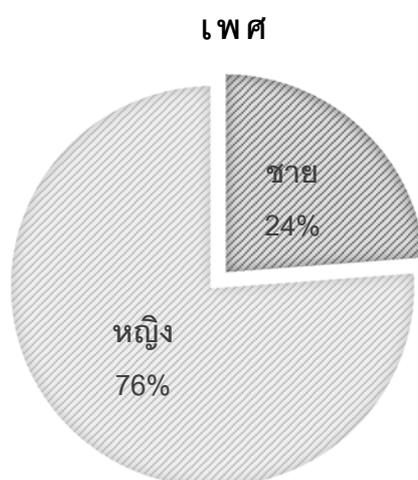
4.1. ผลการศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดิว

ผลการศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อยู่ในโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ต.บ้านดิว และผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนทั้งสิ้น 210 คน ประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่ ข้อมูลด้านบุคคลของผู้สูงอายุ ข้อมูลด้านครอบครัว ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียน และข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1. ข้อมูลด้านบุคคลของผู้สูงอายุ

4.1.1.1. เพศของผู้สูงอายุ

อัตราส่วนเพศของผู้สูงอายุเป็นไปตามรูปที่ 4-1 โดยมีเพศชายทั้งสิ้น 50 คนคิดเป็นร้อยละ 24 และมีเพศหญิง 160 คนคิดเป็นร้อยละ 76

รูปที่ 4-1 เพศของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล

4.1.1.2. อายุของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล

อายุของผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีอายุ 70-74 ปี, 65-69 ปี และ 60-64 ปี คิดเป็น 29.04%, 26.19% และ 24.28% ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4-1 ช่วงอายุที่มีจำนวนผู้สูงอายุน้อยที่สุดคือ 85-89 ปี คิดเป็น 2.38%

ตารางที่ 4-1 จำนวนของผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูลแบ่งตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
60-64	51	24.28%
65-69	55	26.19%
70-74	61	29.04%
75-79	24	11.42%
80-84	14	6.66%
85-89	5	2.38%

4.1.1.3. สถานภาพสมรส

ผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่มีสถานภาพสมรสมากที่สุดคิดเป็น 61.42% รองลงมาได้แก่ หม้าย(28.57%) และ โสด(7.14%)ตามลำดับ สถานภาพที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ แยกกันอยู่ 0.95% ดังแสดงในตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	15	7.14%
สมรส	129	61.42%
หม้าย	60	28.57%
อยู่ร้าง	4	1.9%
แยกกันอยู่	2	0.95%

4.1.1.4. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

ดังแสดงตามตารางที่ 4-3 ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 3 คน มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.85 รองลงมาได้แก่ บุตร 2 คน และ 4 คนตามลำดับ(20.47% และ 19.04%)

ตารางที่ 4-3 จำนวนบุตรที่มีชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดู่

จำนวนบุตร	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตรเหลือ	17	8.09%
1	11	5.23%
2	43	20.47%
3	48	22.85%
4	40	19.04%
5	20	9.52%
6	8	3.80%
7	10	4.76%
8	5	2.38%
9	6	2.85%
10	2	0.95%

4.1.1.5. ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุ

จาก

ตารางที่ 4-4 ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้สูงอายุคือ ประถมศึกษาเป็นจำนวน 82.85% ส่วนน้อยที่สุดคือปริญญาตรี และ ไม่ได้เรียน ที่ 3.33%

ตารางที่ 4-4 ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้สูงอายุ

การศึกษาสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	7	3.33%
ประถมศึกษา	174	82.85%
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	14	6.66%
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	8	3.80%
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	7	3.33%

4.1.1.6. อาชีพหลักปัจจุบัน

อาชีพหลักปัจจุบันของผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 29.52% รองลงมาคือ ไม่มีอาชีพที่ 26.66% โดยอาชีพข้าราชการบำนาญเป็นอาชีพที่มีจำนวนผู้สูงอายุน้อยสุดที่ 7.14% (ตารางที่ 4-5)

ตารางที่ 4-5 อาชีพของผู้สูงอายุ

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	56	26.66%
เกษตรกรรม	62	29.52%
ค้าขาย	33	15.71%
รับจ้าง	44	20.95%
ข้าราชการบำนาญ	15	7.14%

4.1.1.7. ที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุได้รายได้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพทั้งสิ้น 88.09% รองลงมาคือบุตร และ การประกอบอาชีพ ที่ 40% และ 25.23% ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 ที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ

ที่มาของรายได้ส่วนใหญ่	จำนวน	ร้อยละ
บุตร	84	40.00%
ญาติ	12	5.71%
การประกอบอาชีพ	54	25.23%
บำนาญ	15	7.14%
เบี้ยยังชีพ	185	88.09%
รับจ้าง	28	13.33%

4.1.1.8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 1,001-5,000 บาท ที่ 44.76% ในขณะที่รายได้เกิน 20,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุดที่ 2.38% ดังแสดงในตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุ

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
0-1000 บาท	92	43.80%
1001-5000 บาท	94	44.76%
5001-10000 บาท	9	4.28%
10001-20000 บาท	10	4.76%
20000 บาทขึ้นไป	5	2.38%

4.1.1.9. ภาระหนี้สินต่อเดือน

ผู้สูงอายุไม่มีหนี้สินถึงร้อยละ 77.14% รองลงมาคือมีหนี้สินระหว่าง 5,001-10,000 บาท ขณะที่จำนวนที่น้อยที่สุดคือ 1.90% มีหนี้อยู่ที่ 20,000 บาทขึ้นไป ดังแสดงในตารางที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 ภาระหนี้สินต่อเดือนของผู้สูงอายุ

ภาระหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีหนี้	162	77.14%
หนี้สินไม่เกิน 1000	11	5.23%
5001-10000 บาท	25	11.90%
10001-20000 บาท	8	3.8%
20000 บาทขึ้นไป	4	1.90%

4.1.1.10. รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ในคำถามเกี่ยวกับความพอเพียงของรายได้ของผู้สูงอายุ ร้อยละ 47.14 ตอบว่าพอกิน พอใช้ ไม่เหลือเก็บเป็นจำนวนมากที่สุด ในขณะที่ร้อยละ 16.66% มีเหลือเก็บเป็นจำนวนน้อยที่สุด ดังตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4-9 รายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เพียงพอ	76	36.19%
พอกิน พอใช้ ไม่เหลือเก็บ	99	47.14%
มีเหลือเก็บ	35	16.66%

4.1.1.11. สภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่มากที่สุดร้อยละ 41.90 มีร่างกายแข็งแรงดี รองลงมาได้คำตอบที่ว่าไม่ค่อยแข็งแรงที่ร้อยละ 30.47 (ตารางที่ 4-10)

ตารางที่ 4-10 สภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

สภาวะสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
แข็งแรงดีมาก	26	12.38%
แข็งแรงดี	88	41.90%
ไม่ค่อยแข็งแรง	64	30.47%
เจ็บป่วย	32	15.23%

4.1.1.12. โรคประจำตัวของผู้สูงอายุ

โรคที่ผู้สูงอายุเป็นมากที่สุดคือ ความดันโลหิตสูง(47.14%) รองลงมาคือ เบาหวาน(23.80%) และ โรคกระดูกและข้อ(22.38%) ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ไม่มีโรคประจำตัวเป็นจำนวน 28.57% ดังแสดงในตารางที่ 4-11

ตารางที่ 4-11 สภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

โรคประจำตัว	จำนวนกลุ่ม	ร้อยละ
ความดันโลหิตสูง	99	47.14%
ไม่มีโรคประจำตัว	60	28.57%
เบาหวาน	50	23.80%
โรคกระดูกและข้อ	47	22.38%
โรคอื่นๆ	24	11.42%
โรคหัวใจ	8	3.80%

4.1.1.13. วิธีการรักษาของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ 62.38% ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลเสริมสุขภาพตำบล รองลงมาคือโรงพยาบาลหล่มสัก(54.76%) ในขณะที่ซื้อยากินเองมีจำนวนน้อยที่สุดที่ 0.95% ดังแสดงในตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 วิธีการรักษาของผู้สูงอายุ

วิธีการรักษา	จำนวน	ร้อยละ
ไปโรงพยาบาลเสริมสุขภาพตำบล	131	62.38%
ไปโรงพยาบาลหล่มสัก	115	54.76%
ไปคลินิก	26	12.38%
อื่นๆ	6	2.85%
ไม่ได้รักษา	5	2.38%
ซื้อยากินเอง	2	0.95%

4.1.1.14. ประเภทของสถานบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ

ดังตารางที่ 4-13 ประเภทสถานบริการสุขภาพที่ผู้สูงอายุใช้บริการมากที่สุดคือโรงพยาบาลรัฐ(68.09%) รองลงมาคือสถานีนอนามัย(51.42%)

ตารางที่ 4-13 ประเภทของสถานบริการสุขภาพที่ผู้สูงอายุใช้บริการ

วิธีการรักษา	จำนวน	ร้อยละ
โรงพยาบาลรัฐ	143	68.09%
สถานีนอนมัย	108	51.42%
โรงพยาบาลเอกชน/ คลินิก	16	7.61%
หมอพื้นบ้าน/สมุนไพร	1	0.47%
อื่นๆ	1	0.47%

4.1.1.15. กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุสามารถช่วยตัวเองได้ตามกิจกรรมต่างๆได้แก่ การทำงานบ้านเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการคนช่วยเหลือมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 4-14

ตารางที่ 4-14 กิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

กิจกรรม	จำนวนที่ทำได้ทั้งหมด	จำนวนที่ต้องมีคนช่วย
การแต่งตัว	209	1
การอาบน้ำ	209	1
การรับประทานอาหาร	210	0
การขึ้นลงบันได	206	4
การเข้าห้องส้วม	209	1
การเดินทางไปนอกบ้าน	207	3
การทำงานบ้าน	198	12

4.1.2. ข้อมูลด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ

4.1.2.1. สมาชิกครอบครัวที่อยู่บ้านเดียวกันกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คนมีจำนวนรวมกัน 40.47% รองลงมาคือครอบครัวที่มีสมาชิก 4-5 คน จำนวนรวมกัน 18%(ตารางที่ 4-15)

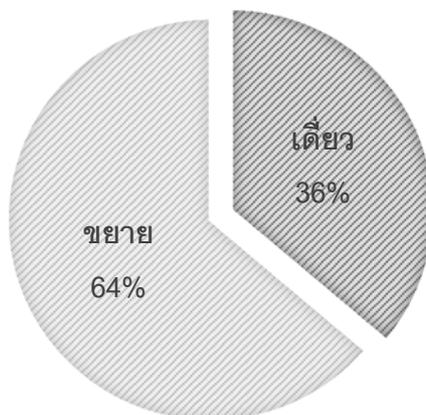
ตารางที่ 4-15 สมาชิกในครอบครัวที่อยู่บ้านเดียวกันกับผู้สูงอายุ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียว	15	7.14%
2	43	20.47%
3	42	20.00%
4	31	14.76%
5	28	13.33%
6	27	12.85%
7	14	6.66%
8	5	2.38%
9	3	1.42%
10	1	0.47%
11	1	0.47%

4.1.2.2. ประเภทของครอบครัวของผู้สูงอายุ

ดังแสดงในรูปที่ 4-2 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยในครอบครัวเดี่ยว 36% ที่เหลืออาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย 64%

ประเภทของครอบครัว

รูปที่ 4-2 ประเภทของครอบครัวของผู้สูงอายุ

4.1.2.3. ประเภทของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่กับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุอยู่อาศัยกับบุตรหลานมากที่สุดคิดเป็น 73.80% รองลงมาคือคู่สมรส(54.76%) และ ญาติพี่น้อง(8.09%) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4-16

ตารางที่ 4-16 ประเภทของสมาชิกครอบครัวที่อยู่บ้านเดียวกันกับผู้สูงอายุ

ประเภทของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
อยู่คนเดียว	15	7.14%
อยู่กับคู่สมรส	115	54.76%
อยู่กับบุตรหลาน	155	73.80%
อยู่กับญาติพี่น้อง	17	8.09%
อื่นๆ	2	0.95%

4.1.2.4. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่กับผู้สูงอายุ

ดังแสดงใน ตารางที่ 4-17 ร้อยละ 73.33 ของผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่รักใคร่ปรองดองดี ร้อยละ 21.42 ของผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่มีเรื่องขัดแย้งกันในบางครั้ง

ตารางที่ 4-17 ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่กับผู้สูงอายุ

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
รักใคร่ปรองดองดี	154	73.33%
ต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน	6	2.85%
มีเรื่องขัดแย้งกันเสมอ	5	2.38%
มีเรื่องขัดแย้งกันบางครั้ง	45	21.42%

4.1.2.5. เรื่องที่บุคคลที่อยู่ด้วยดูแลผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือ

บุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือยามเจ็บป่วยมากที่สุด (86.66%) รองลงมาคือเรื่องอาหาร(80.95%) และ ความห่วงใย(72.85%) ตามลำดับ ให้คำปรึกษาเป็นเรื่องที่ให้ความช่วยเหลือน้อยที่สุด(49.04%) ดังแสดงในตารางที่ 4-18

ตารางที่ 4-18 เรื่องที่บุคคลที่อยู่ด้วยดูแลผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือ

เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
ยามเจ็บป่วย	182	86.66%
อาหาร	170	80.95%
ความห่วงใย	153	72.85%
เงิน	128	60.95%
เสื้อผ้า	123	58.57%
ให้คำปรึกษา	103	49.04%

4.1.2.6. เรื่องที่ผู้สูงอายุต้องการให้ช่วยเหลือในการมาโรงเรียนจากบุคคลในครอบครัว

ร้อยละ 67.14 ของผู้สูงอายุไม่ต้องการความช่วยเหลือในการมาโรงเรียน รองลงคือการช่วยให้อาหารที่ 20.47% ดังแสดงในตารางที่ 4-19

ตารางที่ 4-19 เรื่องที่ผู้สูงอายุต้องการให้ช่วยเหลือในการมาโรงเรียน

เรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการความช่วยเหลือ	141	67.14%
ช่วยให้มีเวลาว่างจากภารกิจต่างๆ	22	10.47%
ช่วยให้เงินสนับสนุน	43	20.47%
ช่วยรับส่งมาโรงเรียนเป็นครั้งคราว	24	11.42%
อื่นๆ	5	2.38%

4.1.3. ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.1.3.1. เหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่มาโรงเรียน

ร้อยละ 41.42 ของผู้สูงอายุมาโรงเรียนดังแสดงในตารางที่ 4-20 ส่วนปัญหาที่ไม่มาโรงเรียนนั้น ร้อยละ 35.71 บอกว่าไม่มีเวลา รองลงไปได้แก่ต้องเฝ้าบ้านที่ร้อยละ 28.57% และ มีงานต้องทำที่ร้อยละ 25.71% ตามลำดับ

ตารางที่ 4-20 เหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่มาโรงเรียนผู้สูงอายุ

ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
มาโรงเรียน	87	41.42%
ไม่มีเวลา	75	35.71%
ต้องเฝ้าบ้าน	60	28.57%
มีงานต้องทำ	54	25.71%
สุขภาพไม่อำนวย	33	15.71%
ต้องอยู่เลี้ยงดูหลาน	31	14.76%
ไม่มีใครชวนหรือไม่มีเพื่อน	10	4.76%
ไม่มีพาหนะสำหรับเดินทาง	7	3.33%
ไม่มีเงินค่าใช้จ่าย	2	0.95%
อื่นๆ	2	0.95%

4.1.3.2. สิ่งที่คุณอายุต้องการให้องค์กรต่างๆให้การสนับสนุนโรงเรียน

ผู้สูงอายุต้องการให้องค์กรต่างๆจัดงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมมากที่สุดที่ 80.49% รองลงมาได้แก่จัดงบประมาณเป็นค่าตอบแทนครูและผู้บริหารที่ 66.19% และให้สิ่งของและเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้(64.76%) ดังแสดงในตารางที่ 4-21

ตารางที่ 4-21 สิ่งที่คุณอายุต้องการให้องค์กรต่างๆให้การสนับสนุนโรงเรียน

ความช่วยเหลือที่ต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
จัดงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม	169	80.49%
จัดงบประมาณเป็นค่าตอบแทนผู้บริหารและครู	139	66.19%
ให้สิ่งของและเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้	136	64.76%
จัดสวัสดิการด้านสุขภาพ	129	61.42%
จัดฝึกอบรม	124	59.04%
จัดบริการให้คำแนะนำปรึกษา ด้านต่างๆ	76	36.19%
จัดรถบริการรับส่งมาโรงเรียน	64	30.47%
อื่นๆ	3	0.95%

4.1.3.3. กิจกรรมที่คุณอายุต้องการให้มีในโรงเรียน

กิจกรรมที่คุณอายุต้องการให้มีในโรงเรียนมากที่สุดคือ การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ(81.90%) รองลงมา 3 อันดับคือ ตรวจสุขภาพ, นันทนาการ ร้องรำ ทำเพลง, และการออกกำลังกายและกีฬา มีจำนวนคนต้องการไม่ต่างกันมากนักที่ 73.80%, 73.33% และ 72.38% ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4-22

ตารางที่ 4-22 กิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการให้มีในโรงเรียน

กิจกรรม	จำนวนกลุ่ม	
การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัย	172	81.90%
ตรวจสุขภาพ	155	73.80%
นันทนาการ ร้องรำ ทำเพลง	154	73.33%
การออกกำลังกายและกีฬา	152	72.38%
กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ	144	68.57%
กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม	139	66.19%
กิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษานอกสถานที่	116	55.23%
อบรมพัฒนาอาชีพหารายได้	104	49.52%
ทำงานศิลปะและหัตถกรรม	93	44.28%
การเล่นดนตรี เต้นรำและการแสดง	83	39.52%
เขียนหนังสือ	68	32.38%
การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน	59	28.09%
การทำอาหาร/แต่งบ้าน/จัดสวน/ปลูกต้นไม้	58	27.61%
ซ่อมแซมเครื่องใช้	58	27.61%

4.1.3.4. ความคาดหวังที่ผู้สูงอายุต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น

ร้อยละ 82.38 ของผู้สูงอายุต้องการโรงเรียนให้มีสถานที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงามมากที่สุด รองลงมาคือ ต้องการให้มีงบประมาณสนับสนุนชัดเจน และ เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ ตามลำดับ(79.04% และ 75.71%) ดังแสดงในตารางที่ 4-23

ตารางที่ 4-23 การคาดหวังที่ผู้สูงอายุต้องการให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
มีสถานที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม	173	82.38%
มีงบประมาณสนับสนุนชัดเจน	166	79.04%
เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ ของผู้สูงอายุ	159	75.71%
เป็นศูนย์กลางในกาพัฒนา ผู้สูงอายุต้นแบบ	144	65.57%
มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ หลากหลาย	136	64.76%
มีจิตอาสาช่วยนำกิจกรรม จำนวนมาก	106	50.47%
อื่นๆ	6	2.85%

4.1.4. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1.4.1. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความสามารถส่วนบุคคล

ตารางที่ 4-24 แสดงความสามารถของผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยที่มีมากที่สุดห้าอันดับแรกคือ ทอผ้า จักสาน ทำดอกไม้จัน ดนตรี และ ตัดเย็บเสื้อผ้า

ตารางที่ 4-24 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ 10 อันดับแรก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น	จำนวน
ทอผ้า	16
จักสาน	11
ดอกไม้จัน	7
ดนตรี	6
ตัดเย็บเสื้อผ้า	5
ถักไหมพรม	5
ตีกลอง	4
ทำขนมไทย	4
สานสวิง	4

4.1.4.2. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาสุขภาพ

1) การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในตำบลบ้านดิวมีสุขภาพดี แข็งแรง ช่วยตัวเองได้ มีวิถีชีวิตและวิธีการดูแลสุขภาพดังนี้

1.1) เดินหรือใช้จักรยานในการเดินทาง เช่น เดินมาโรงเรียนโดยไม่ให้ลูกหลานมาส่ง ได้ออกกำลังกาย ทำให้สุขภาพแข็งแรง

1.2) ทำงานบ้าน ทำสวน ปลูกผักและสมุนไพร เป็นกิจวัตรประจำวัน โดยเฉพาะการปลูกผักสวนครัว ดายหญ้า รดน้ำต้นไม้ ถือเป็นงานของผู้สูงอายุ ที่ทำเกือบทุกบ้าน

1.3) กินอาหารพื้นบ้าน พืชผักที่ปลูก อาหารหลักที่รับประทานเป็นประจำคือ น้ำพริกปลาร้า ผักหนึ่ง อาจมีกับข้าวอย่างอื่นเสริมเข้าไป เช่น แกงเนื้อ หมู ปลา ไก่ ที่ได้ผักต่างๆ ที่เก็บได้ตามริมรั้ว เช่น มะเขือ ถั่วฝักยาว ยอดฟักทอง ผักเสี้ยว ชะอม อย่างละเล็กละน้อย ฤดูฝนหน่อไม้และเห็ดออกนิยมทำห่อหมกหน่อไม้ ซุปหน่อไม้ แกงหน่อไม้ แกงเห็ด เป็นต้น

1.4) ทำงานจักสาน ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชายจะมีความรู้ ความสามารถในการจักสาน นิยมปลูกต้นไผ่ไว้ในสวนหลังบ้าน เพื่อนำมาทำเครื่องใช้ในบ้าน เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด หวดนึ่งข้าว กระจิบข้าว ส้อม ไซดักปลา รวมทั้ง บ้าน รั้วบ้าน เล้าไก่ เป็นต้น

1.5) ทำงานทอผ้า ผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิงทุกคนจะทอผ้าเป็น บางคนมีฝีมือในการทำมัดหมี่ได้สวยงาม เริ่มตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม มัดหมี่ ทอเป็นผ้าถุง

ผ้าถุงมัดหมี่ของบ้านตัว เป็นผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ ลายเล็กๆ ละเอียด ทอเป็นริ้วๆ สีที่ใช้เป็นสีน้ำตาล เข้ม ต่อหัวขึ้น และตีนขึ้น ใสเป็นเครื่องแบบนักเรียน โรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ต.บ้านตัว ปัจจุบัน คนในชุมชนนิยมกันอย่างแพร่หลาย

1.6) ทำผ้าห่มนวม ผู้สูงอายุผู้หญิงส่วนใหญ่ จะทำผ้าห่มนวมใช้เอง เริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย ดูแลรักษาต้นฝ้ายจนกว่าจะออกดอกและเก็บเกี่ยวได้ต้องใช้เวลา 5-6 เดือน แล้วจึงทำเป็นปุยฝ้ายมาหีบเอาเมล็ดออกตีตีให้ฟู ทำเป็นหลอดๆ บั่นเป็นเส้น แล้วนำมาทอเป็นผืน ผ้าห่มๆ นิยมทำเป็นลายสก๊อต เก็บไว้เป็นปลอกผ้าห่ม ส่วนตัวผ้าห่มใช้ฝ้ายที่ดีให้ฟูๆ มาวาง เป็นแผ่นบนผืนผ้าให้ได้ขนาดที่ต้องการ แล้วจึงเย็บเป็นตาๆ ไม่ให้หลุด ในแต่ละปีจะได้ผ้าห่มปีละ 2-3 ผืน เป็นผ้าห่มที่ไม่มีสีสิ้นสวยเหมือนผ้าห่มจากโรงงานแต่ห่มอุ่นมาก แม้อากาศไม่หนาวก็ห่มได้ ผู้สูงอายุจะใช้เวลาไปกับการทำผ้าห่มมาก ทำไปเรื่อยๆ ไม่เครียด

1.7) ทำบุญ สวดมนต์ ไหว้พระ ผู้สูงอายุทั้งหญิงและชาย จะมา ทำบุญ ทำอาหารถวายพระเนื่องในวันสำคัญต่างๆ ทำให้จิตใจสงบ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะไม่อดอยาก เกิดชาติหน้าจะไม่ลำบาก ตามวัดต่างๆ ในหมู่บ้านจึงเป็นแหล่งรวมของผู้สูงอายุ

1.8) การพบปะสังสรรค์ ผู้สูงอายุจะพบปะพูดคุยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เกือบทุกวันหรือเมื่อมีเวลาว่าง ทำให้เพลิดเพลิน ไม่เครียด ได้ใช้สมอง ไม่ทำให้เป็นโรคสมองเสื่อม คนที่อยู่คนเดียวไม่ได้พูดคุยกับใครนานๆ มักเป็นโรคสมองเสื่อม ในเวลาเพียงไม่กี่ปี

1.9) ได้อยู่กับลูกหลาน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่กับลูกหลาน เป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้อบอุ่น ไม่ว่าจะเหว ไม่มีใครอยากไปอยู่บ้านพักคนชราที่รัฐบาลสร้างให้ แม้บางคนต้องช่วยลูกหลานทำมาหากิน ช่วยงานเกษตร แต่ได้อยู่บ้านของตัวเอง มีลูกหลานดูแลจึงเกิดความอบอุ่น

1.10) มีอาชีพเสริม ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง สุขภาพดี มักทำอาชีพเสริม ไม่ชอบอยู่ว่างๆ ทำให้เพลิดเพลิน มีรายได้เพิ่ม และภูมิใจที่หาเงินเองได้โดยไม่ต้องพึ่งลูกหลาน อาชีพที่นิยมทำเช่น รับจ้างร้อยบายาสูบ แกะเมล็ดมะขาม เก็บหน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น

2) การแก้ปัญหาเรื่องปวดฟัน ผู้สูงอายุทุกคนเคยปวดฟัน มีวิธีการแก้ปัญหาแตกต่างกันออกไป วิธีการแก้ปัญหของผู้สูงอายุใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้

- 2.1) ชูดเปลือกต้นกำมปูสมเกลือเม็ดบด ทำมาอุดฟันบริเวณที่ปวด
- 2.2) ใช้น้ำเกลือผสมยางสบู่ดำ
- 2.3) ใช้ยางฝั้นอุดบริเวณฟันซี่ที่ปวด จะหายเร็วมาก
- 2.4) ใช้ยางต้นหนุมานั่งแทนอุดฟันซี่ที่ปวด

2.5) ใช้ผักแพรวทุบให้แหลกนำไปอุดบริเวณที่ปวดฟัน

2.6) ใช้ยอดตาล (ยอดที่ได้จากต้นอ่อนที่งอกจากเมล็ด) ต้มน้ำอม

เป็นประจำ

3) การทำให้ผมดกไม่ร่วงง่าย โดยการกินกล้วยสุกเป็นประจำ นอกจากจะช่วยให้ระบบขับถ่ายดี ยังทำให้ผมไม่ร่วง ตกดำ นอกจากนี้ การสระผมด้วยสมุนไพร มี 3 สูตรคือ

3.1) ใช้ใบตะไคร้ต้มกับลูกมะกรูด

3.2) น้ำข้าวข้าว ลูกมะกรูด ใบเนียมสร้อย(ใบเล็บครุฑ) และหัว

แห่มัง ต้มสระผม

3.3) น้ำย่านางหมักผมและสระผม

4) การแก้โรคความดันโลหิตสูง ต้มน้ำต้มใบหูกวางแห้ง 7 ใบ ต้มในน้ำ 1 ลิตร ต้มก่อนอาหารทุกวัน

5) การรักษาแผลสด ทุบใบสาบเสือ ปิดที่แผล เป็นการห้ามเลือดและรักษาแผลทำให้หายเร็วขึ้น

6) ทำให้สุขภาพแข็งแรง ให้ต้มน้ำต้มสมุนไพรที่มีส่วนผสม ใบรางจืด 5 ใบ ใบมะยม 5 ใบ ใบเตย 5 ใบ ใบยอ 5 ใบ ต้มทุกวัน วันละ 3 แก้ว

7) การแก้ไข้ปัญหาโรคติดเชื้อดวงจุมก ชูดิ้วไม้รวก ผสมก้านบัวบด และเมล็ดฝ้าย มวนเป็นนุหรือสูบเป็นประจำ

8) โรคติดเชื้อหอบ ให้ดอกกล้าโพงแห้ง มวนเป็นนุหรือ จะหายใจโล่งขึ้น

4.2. ผลการศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำชุมชน จัดสนทนากลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และสัมภาษณ์เชิงลึกลูกหลานของผู้สูงอายุ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ปรากฏผลดังนี้

4.2.1. บทบาทครอบครัวในการส่งเสริมผู้สูงอายุ

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการครอบครัวผู้สูงอายุพบว่า ชุมชนบ้านตัวอยู่แบบครอบครัวขยาย พ่อแม่ปู่ย่าตายายลูกหลานส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีการพึ่งพาอาศัยกัน ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีความสามารถและยังมีสุขภาพแข็งแรง ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่

เช่นเดิม เหมือนที่เคยทำมา เช่น การประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ปลูกผัก ปลูกยาสูบ หน่อไม้ฝรั่ง หรือทำงานบ้าน งานครัวประกอบอาหารให้กับสมาชิกในครอบครัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะได้รับการในการเลี้ยงดูลูกหลานและเฝ้าบ้านลูกๆ ที่ต้องมีภาระในการทำมาหากินเป็นการแบ่งเบาค่าใช้จ่ายเพราะได้รับความไว้วางใจไม่ต้องห่วงลูกหลาน แต่ผู้สูงอายุก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวผู้สูงอายุมีการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุด้านต่างๆ ดังนี้

4.2.1.1. ด้านอาหาร

ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง ช่วยตัวเองได้ จะชอบการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาไว้เป็นอาหาร อาจมีการซื้ออาหารมาเสริมบ้าง แต่ผู้ที่อายุมากช่วยตัวเองไม่ได้ ลูกหลานจะหาอาหารที่ชอบมาให้ ส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล เช่น ฤดูฝน มีเห็ด หน่อไม้ อังอิ้ว ปลา ลูกกบ ลูกเขียด เป็นอาหารที่ผู้สูงอายุชอบ มักไปหาเองในป่า ห้วยหนองคลอง บึง หรือซื้อในตลาดชุมชน ซึ่งมีผู้ทำมาจำหน่าย อาหารเหล่านี้มักมีราคาค่อนข้างแพงเพราะเป็นที่นิยมในท้องถิ่น การประกอบอาหารผู้สูงอายุชอบทำเอง เพราะสามารถปรุงรสได้ตามความต้องการ เครื่องปรุงรสที่ใช้ประจำคือปลาร้า ผู้สูงอายุ ต. บ้านตัว ไม่ชอบอาหารประเภทผัด แกงจืด ซึ่งไม่เหมาะที่จะรับประทานกับข้าวเหนียวซึ่งเป็นอาหารหลัก แต่ชอบน้ำพริกผัดหนึ่ง ปลาหรือเนื้อหมูเค็ม ปิ้ง ห่อหมก ลาบ แกงอ่อม แหนม เป็นต้น

4.2.1.2. ด้านเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

ผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการทอผ้า ยังนิยมทอผ้าใช้เอง ทำผ้าถุงมัดหมี่ ผ้ามุก ผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าห่มนวมไว้ใช้ และจำหน่ายเสริมรายได้ แต่ส่วนใหญ่ลูกหลานมักจะหาซื้อให้ โดยเฉพาะในโอกาสสำคัญๆ เช่นวันสงกรานต์มีการรดน้ำดำหัว วันพ่อ วันแม่ วันปีใหม่ เป็นต้น ผู้สูงอายุที่มีลูกหลานจำนวนมาก จึงได้รับเสื้อผ้าเพียงพอที่จะใช้ตลอดปี ซึ่งสามารถใช้นาน เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้เสื้อผ้าซ้ำๆ ไม่สิ้นเปลืองเพราะไม่ต้องแต่งตัวตามแฟชั่น

4.2.1.3. ด้านสุขภาพอนามัย

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักมีโรคประจำตัว มีการเจ็บป่วยที่ต้องดูแลรักษา ต้องไปพบแพทย์ตรวจสุขภาพตามนัด จึงเป็นภารกิจของลูกหลานที่ต้องพาไป และต้องดูแลในยามเจ็บป่วยทั้งอยู่ที่บ้านหรือขณะที่ต้องนอนโรงพยาบาล ถ้าต้องนอนนานๆ ก็จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเฝ้า หากป่วยเป็นเวลานานบางคนถึงกับลาออกจากงานเพื่อมาดูแลพ่อแม่ที่เจ็บป่วย ซึ่งถือว่าการแสดงความกตัญญูต่อบุพการีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน บ้านไหนไม่ดูแลพ่อแม่ยามเจ็บป่วยจะถูกนิทาว่าเป็นคนอกตัญญู แม้กระทั่งพ่อแม่ผู้มีพระคุณยังไม่ดูแล ถือว่าเป็นคนไม่ดี คบไม่ได้ ไม่รู้บุญคุณคน

4.2.1.4. ด้านการเคารพนับถือ

ผู้สูงอายุโดยเฉพาะปู่ย่าตายายถือว่าเป็นผู้ประสพกรรมในชีวิตมาก่อน หรือที่เรียกว่า “อาบน้ำร้อนมาก่อน” ลูกหลานจึงต้องเคารพเชื่อฟัง ยิ่งมีอายุมากขึ้น ยิ่งได้รับการยกย่องเป็นปู่ชนีบุคคล ลูกหลานจะไปมาหาสู่กราบไหว้ขอพรให้ผูกข้อมือให้เพื่อเป็นสิริมงคลกับชีวิต ผู้เฒ่าผู้แก่จะดีใจยิ้มแย้มแจ่มใส มีกำลังใจที่จะต่อสู้ ไม่เปล่าเปลี่ยวหงอยเหงา

4.2.2. บทบาทของหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ที่ผ่านมาพบว่า

ตารางที่ 4-25 หน่วยงานภายนอกและความช่วยเหลือที่ให้

ชื่อหน่วยงาน	ความช่วยเหลือที่ให้
1. ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 - จัดประชุมสัมมนาศึกษาดูงาน - สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน	- ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ - จัดศึกษาดูงาน หาข้อมูลก่อตั้งโรงเรียน นำไปเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมผู้สูงอายุ - สนับสนุนเสื้อทีมของนักเรียน - จัดอบรมฝึกอาชีพพรวนดินไทย ลูกประคบ - จัดหาโต๊ะเก้าอี้ ตู้โชว์ และบอร์ด อุปกรณ์กีฬา เช่น ฟุตบอล กวรวบด
2. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านดิว	- ตรวจสอบสุขภาพให้นักเรียน วัดความดัน ตรวจหัวใจ จับชีพจร เดือน 1 ครั้ง - บรรยายให้ความรู้ด้านสุขภาพ การปฏิบัติตน หากมีการเจ็บป่วย - พาไปจัดกิจกรรมออกงานแสดง ศักยภาพของนักเรียนตามงานต่างๆ ที่เชิญชวนมา
3. สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพชรบูรณ์	- จัดบส่งเสริมอาชีพ - จัดกิจกรรมเติมความสุขให้ผู้สูงอายุ
4. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน	- จัดอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจักสานตะกร้า ทำไข่เค็ม พวงกุญแจ

ชื่อหน่วยงาน	ความช่วยเหลือที่ให้
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดิว	<ul style="list-style-type: none"> - จัดสรรงบประมาณ ศึกษาดูงาน - สนับสนุนวัสดุสำนักงาน - ให้เจ้าหน้าที่มาช่วยงานพิมพ์เอกสาร ส่งเอกสารเชิญประชุม - ซ่อมแซมห้องน้ำที่ชำรุดจากพายุ - จัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุ จัดพิธีรดน้ำดำหัว - สนับสนุนห้องประชุม พร้อมเจ้าหน้าที่ และเครื่องดื่มในการประชุม
6. โรงเรียนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งครูมาช่วยจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ให้เยี่ยมโต๊ะ เก้าอี้ - ให้นักเรียนมารับความรู้เรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. แรงงานจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> - จัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนการพัฒนาหมู่บ้านแก่ผู้สูงอายุ
8. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - จัดอบรมการจัดดอกไม้ประดับในงานศพ การทำดอกไม้ จากกระดาษสา การจัดพวงหรีด
9. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ - จัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเอนกประสงค์ - ให้ความรู้ด้านกฎหมายเลือกตั้ง - จัดอาหารเลี้ยงผู้สูงอายุ
10. วัดศรีภูมิ	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนอาคารสถานที่ให้ใช้อาคารเรียนปริยัติ - อบรมให้ความรู้ด้านธรรมะ นั่งสมาธิ

4.2.3. บทบาทของชุมชนในการส่งเสริมผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่วัยบ้านในชุมชนต่างๆใน ต.บ้านดิว พบว่าชุมชนไม่มีกิจกรรมอะไรในการส่งเสริมผู้สูงอายุ เพราะเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่จัดกิจกรรมต่างๆสำหรับผู้สูงอายุอยู่แล้ว มีทั้งจัดรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่ ชุมชนจึงไม่ได้จัดกิจกรรมหรือจัดงบประมาณใดๆเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แต่ส่งคนในชุมชนมาช่วยงานของโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) เช่น มาช่วยทำอาหาร เลี้ยวไฟน้ำ ล้างจาน ต้อนรับแขกเมื่อมีงานต่างๆ และถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลืออะไร ชุมชนก็พร้อมจะให้ความร่วมมือ

4.3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

โดยการศึกษาจากเอกสารแผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และการสนทนากลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

4.3.1. โครงสร้างของการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว

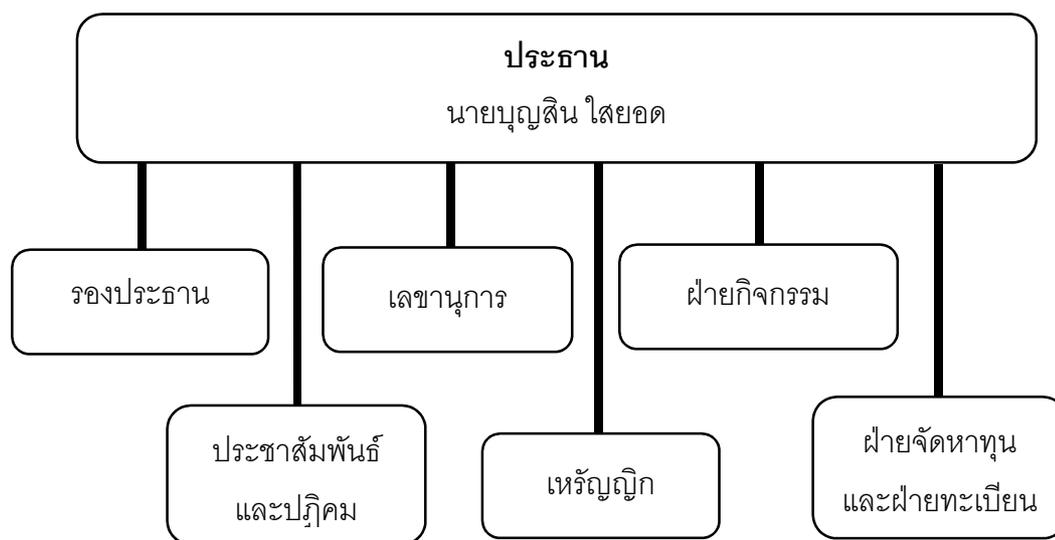
ผลจากการศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว พบว่ามีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 ชุดเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการจัดตั้งโรงเรียนให้เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พุทธศักราช 2546 มาตรา 3 คณะกรรมการมีดังต่อไปนี้

1) คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยประธาน 1 คน รองประธาน 3 คน เลขานุการ 3 คน เภรัญญิก 2 คน ประชาสัมพันธ์และปฏิคม 6 คน ฝ่ายกิจกรรม 5 คน ฝ่ายจัดหาทุนและฝ่ายทะเบียน 5 คน ดังแสดงในรูปที่ 4-3

2) คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาตำบลทุกคน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

3) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล เจ้าอาวาสวัดศรีภูมิ ผู้อำนวยการโรงเรียนในตำบลบ้านดิวทุกแห่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 2 แห่ง ทำหน้าที่ให้คำแนะนำในเรื่องสุขภาพอนามัย การดำเนินกิจกรรม รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

การประชุมประจำปี กำหนดให้ประชุมสามัญปีละ 1 ครั้ง ในเดือนเมษายนของทุกปี ประธานสามารถเรียกประชุมได้ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วนเท่านั้น การประชุมทุกครั้งต้องมีสมาชิก เข้าร่วมประชุมเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกที่มีอยู่ จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม

รูปที่ 4-3 โครงสร้างของคณะกรรมการบริหาร

4.3.2. วัตถุประสงค์ของโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว

ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

- 1) เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) บ้านดิว ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์อยู่เสมอเพื่อให้ผู้สูงอายุ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมทำ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี
- 2) เพื่อให้ผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีพไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป
- 3) เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อได้รับความเดือดร้อนเจ็บป่วย และถึงแก่กรรม
- 4) เพื่อผดุงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

4.3.3. อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน

อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประจำมีจำนวน 7 คนที่ทำหน้าที่บริหาร เป็นครูผู้สอน และผู้จัดกิจกรรมต่างๆ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

- 1) นางอุบล ไสยยอด ครูใหญ่ ทำหน้าที่บริหารจัดการโรงเรียน
- 2) นางเกษแก้ว น้อยหอม ผู้ช่วยครูใหญ่ ทำหน้าที่ช่วยเหลือครูใหญ่ในการบริหารจัดการ และทำหน้าที่แทนครูใหญ่เมื่อครูใหญ่ไม่อยู่
- 3) นางศรีรัตน์ กันหา ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ภาษาอาเซียน และเป็นเหรียญของโรงเรียน
- 4) นางคำมี ศรีชมพู่ ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนวิชาการดูแลสุขภาพ เป็นกรรมการ และเหรียญ
- 5) นางสาวเจริญศรี สร้อยทอง ทำหน้าที่ฝ่ายจัดหาทุนและทะเบียน และเป็นครูผู้สอนวิชาการปลูกและการดูแลรักษาพืช แจ่งข่าวสารความเคลื่อนไหวต่างๆ
- 6) นางสาวกอบกุล ศรีชนานนท์ ทำหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมและนันทนาการ ร้องรำทำเพลงต่างๆ
- 7) นางรำไพ บุตรงาม ทำหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมและนันทนาการ

4.3.4. การจัดกิจกรรมในโรงเรียน

กิจกรรมและการเรียนการสอนในโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิวมีหลากหลายประเภท ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - ด้านวิชาการ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
 - ด้านสุขภาพอนามัย เช่น การดูแลสุขภาพ การตรวจสุขภาพ
 - ความรู้ทั่วไป เช่น การเมือง การประหยัดไฟฟ้า
- 2) การฝึกอาชีพ เช่น อบรมการจัดดอกไม้ ทอผ้า การทำดอกไม้จัน
- 3) การจัดกิจกรรมนันทนาการ ร้องรำทำเพลง
- 4) การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย กายบริหาร รำกระบี่กระบอง
- 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในด้านต่างๆ เช่น การเล่าประสบการณ์ การทอผ้า การมัดหมี่ สาธิตการจักสาน
- 6) ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน แมงต๊อบเต่า รำเสื่อเขบลาน

7) การพัฒนาจิต ด้วยการสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ

4.4. ผลการพัฒนาโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ตำบลบ้านดิว

4.4.1. การวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ตำบลบ้านดิว

โรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ)เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ จากการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ร่วมกับคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการนักเรียนพบว่า

4.4.1.1. จุดแข็ง

1) มีอาสาสมัครที่เป็นครูที่เกษียณอายุราชการมาช่วยงานอย่างเข้มแข็ง โดยไม่หวังผลตอบแทนตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เริ่มเปิดโรงเรียน อาสาสมัครจำนวนทั้งหมด 7 คนต้องรับผิดชอบ ดูแลนักเรียน 128 คน ทั้งในด้านการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นสวดมนต์ไหว้พระ ออกกำลังกาย กายบริหาร นันทนาการ ซึ่งเป็นงานที่หนัก โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น แต่ละคนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำกิจกรรมแตกต่างกันจึงทำให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน ชอบมาโรงเรียน

2) ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆดี ไม่เกียจคร้าน แม้ไม่มีค่าตอบแทน ถ้านัดหมายให้มาก็จะมาโดยพร้อมเพรียง เช่น กรณีมีผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนจะมาช่วยกันต้อนรับ หรือมีผู้สั่งซื้อดอกไม้เงินจำนวนมาก จะมาช่วยกันทำจนครบตามจำนวนที่ต้องการ การนำผลิตภัณฑ์ไปออกงานหรือแสดงตามงานต่างๆ จะต้องฝึกซ้อม แต่งตัวหรือเตรียมผลิตภัณฑ์จะให้ความร่วมมือช่วยกันทำจนสำเร็จ โดยไม่ต้องขอร้องวิงวอน ปากเปียกปากแฉะ ดังเช่นนักเรียนทุกๆไป

3) การให้นักเรียนนำอาหารมารับประทานร่วมกัน เนื่องจากโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาอาหารสำหรับนักเรียนผู้สูงอายุ ไม่มีหน่วยงานสนับสนุนอย่างจริงจัง โรงเรียนจึงให้นักเรียนจัดอาหารมาเองจากบ้าน แล้วนำมารวมกันรับประทานเป็นกลุ่มๆ มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน ทำให้ได้กินอาหารหลากหลายอร่อยๆถูกปาก แต่ละคนจะพยายามสรรหาอาหารการกินมากินร่วมกัน ผู้ที่ทำอะไรได้อร่อยขึ้นขึ้นจะนำมาเป็นจำนวนมากแบ่งคนนั้นคนนี้ เมื่อได้รับคำชมก็จะดีใจ เกิดความภูมิใจ ดังนั้นวันหยุดพักผ่อนที่โรงเรียนเปิดมักจะไปเสาะแสวงหาวัตถุดิบมาเตรียมทำอาหารมาโรงเรียน บางคนเข้าป่าไปเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ บ้างก็ไปหากุ้ง หอย ปลา หรือไปเดินตลาดหาซื้อของมาทำ ทำให้ชีวิตสดชื่นไม่เบื่อหน่าย มีความหวัง มีความตื่นตัวในบางตำบลที่มีการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลมีงบประมาณ

สนับสนุนอาหารกลางวัน ปรากฏว่าผู้สูงอายุเบื่ออาหารของโรงเรียน รสชาติไม่ถูกปาก ดังนั้นการให้ผู้สูงอายุนำอาหารกลางวันมาเองจึงเป็นเรื่องที่ดี นอกจากนี้ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณแล้ว ผู้สูงอายุยังมีความสุขอีกด้วย

4) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนผู้สูงอายุ จำนวนมากที่เป็นผู้ผู้ที่มีประสบการณ์มีความสามารถด้านต่างๆของตำบลบ้านตัวล้วนมาเข้าโรงเรียน บุคคลเหล่านี้อยากถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมี แต่ละวันที่มาโรงเรียนจึงนำวัตถุ อุปกรณ์ที่ตนเองนำมาให้เพื่อนๆ มาถ่ายทอดความรู้ หรือมาแสดง หลังรับประทานอาหารกลางวันก็จะเริ่มจับกลุ่ม เช่นกลุ่มจักสาน กลุ่มถักโครเช กลุ่มทำดอกไม้ สานิตวิธีการทำงาน กลุ่มที่ชอบดนตรีก็จะฝึกซ้อม แสดงให้คนอื่น ๆ ดู โดยที่ครูไม่ต้องบอก หากมีผู้มาเยือนก็จะแสดงให้ดู สำหรับผู้ที่ไม่สนใจทำก็จะจับกลุ่มคุยกันกินหมากกัน พูดคุยเรื่องราวต่างๆสู่กันฟัง ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ได้รู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้ข้อมูลไปแล้วให้คนอื่นฟังต่อ เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุชอบมาก

5) โรงเรียนผู้สูงอายุตั้งอยู่ในวัดประจำตำบล ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนอยู่ใกล้โรงเรียนประถม ใกล้ตลาดติดกับองค์การบริหารส่วนตำบล การจราจรสะดวก ทำให้นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนง่าย การร่วมกิจกรรมของวัดซึ่งเป็นกิจวัตร เช่น วันพระ นักเรียนส่วนใหญ่จะมาทำบุญที่วัดจากนั้นก็มาโรงเรียนต่อถ้าเป็นวันศุกร์ หรือถ้ามีงานฌาปนกิจศพ ก็จะเดินไปร่วมพิธีที่อยู่ข้างๆโรงเรียน ผู้ที่มาเยี่ยมโรงเรียนหรือผู้ที่ต้องการสนับสนุนโรงเรียน สามารถเดินทางมาง่าย จึงทำให้มีนักเรียนจำนวนมาก และมีผู้มาเยี่ยมชมอยู่เสมอ

4.4.1.2. จุดอ่อน

1) มีอาสาสมัคร จำนวนน้อยและมีอายุมากมีจำนวนเพียง 7 คน บางคนอายุ 80 ปีแล้ว ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพด้อยลงไปเรื่อยๆ และยังหาคนอื่นที่มีจิตอาสาเข้ามาทดแทนไม่ได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากไม่มีค่าตอบแทนใดๆให้ และเป็นภาระที่ท่าต่อเนืองยาวนาน

2) อาคารเรียนมีขนาดเล็ก อาคารที่ใช้อยู่เป็นโรงเรียนพระปริยัติ ที่วัดอนุญาตให้ใช้ ชั้นล่างที่มีขนาดเล็กและคับแคบ รองรับนักเรียนกว่าร้อยคน ที่จะต้องทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งสวดมนต์ ไหว้พระ ออกกำลังกาย ฝึกปฏิบัติ รวมทั้งจัดเป็นห้องแสดงผลผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ ห้องเก็บวัสดุอุปกรณ์ หากมีผู้มาเยี่ยมจำนวนมาก แทบจะไม่มีที่นั่งให้แขก

3) ขาดงบประมาณสนับสนุน มีหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนคือ ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 แต่เป็นการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมตามที่เสนอขอไป ไม่มีค่าใช้จ่ายอื่นๆให้แม้แต่น้ำ ค่าไฟ โรงเรียนต้องหาเงินจ่ายเอง ในส่วนของ

องค์การบริหารส่วนตำบลก็เช่นกัน ช่วยเหลือโดยให้บุคลากรมาช่วยพิมพ์และส่งเอกสาร สนับสนุนวัสดุสำนักงาน รถยนต์ในการเดินทาง เป็นต้น

4) ภูมิสถาปัตย์ยังขาดความร่มรื่นสวยงาม เนื่องจากใช้สถานที่ของวัดซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถจะปลูกไม้ดอกไม้ประดับได้มาก โรงเรียนเปิดเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน ดังนั้นในช่วงฤดูร้อนจึงขาดน้ำ จึงต้องปลูกต้นไม้ที่ทนแล้งได้ ไม้ดอกไม้จึงมีน้อย

5) ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น เครื่องเสียงที่ต้องยืมของวัดมาใช้ ผู้สำหรับแสดงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต้องซื้อแบบผ่านส่ง อุปกรณ์ในการกีฬาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ชุดการแสดงพื้นบ้านที่พื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ชุดการแสดงแมงต๊อบเต่า เป็นต้น

4.4.1.3. โอกาส

1) นโยบายรัฐบาล มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ หน่วยงานต่างๆ จึงให้ความสนใจในการพัฒนาผู้สูงอายุมากขึ้น มีพระราชบัญญัติส่งเสริมผู้สูงอายุ มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่สามารถขอรับความช่วยเหลือได้

2) ชุมชนต่างๆ ให้ความสนใจในงานพัฒนาผู้สูงอายุ จึงมีหน่วยงานจำนวนมาก มาศึกษาดูงานเพื่อนำไปเป็นต้นแบบ ทำให้เกิดการตื่นตัวมากขึ้น โรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงอายุ) ตำบลบ้านดิวจึงได้รับการยอมรับจากทั่วประเทศให้เป็นต้นแบบ

4.4.1.4. อุปสรรค

1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดิว ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทของตนเองที่ต้องส่งเสริมทั้งเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ โดยไม่ได้วางไว้ในแผนการจัดสรรงบประมาณประจำปี จะต้องขอรับความช่วยเหลือเป็นงานๆ เท่าที่จำเป็น จึงยังไม่มีแผนปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

2) สภามอบการชุมชนตำบลบ้านดิว ยังไม่ให้ความสนใจในด้านการพัฒนาผู้สูงอายุจึงไม่มีโครงการขอรับการสนับสนุนด้านนี้ แต่ให้ความสนใจเฉพาะปัญหาที่ดิน

4.4.2. แผนงานโครงการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

คณะกรรมการบริหาร ได้ร่วมกันวางแผนเสนอโครงการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1) โครงการพัฒนาภูมิทัศน์ โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว
- 2) โครงการประชาสัมพันธ์รับสมัครอาสาสมัครช่วยงาน โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว
- 3) โครงการจัดหางบประมาณเป็นค่าวัสดุในการจัดกิจกรรม โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว

- 4) โครงการพัฒนาและสืบสานการละเล่นพื้นบ้านแม่ต๋ำ
- 5) โครงการขยายและปรับปรุงห้องเรียน โรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว
- 6) โครงการเพิ่มความสุขให้ผู้สูงอายุ
- 7) โครงการฝึกอาชีพ ทำขนม อาหารว่าง ไอศกรีม
- 8) โครงการฝึกอาชีพ ทำศิลปะประดิษฐ์จากเศษวัสดุ
- 9) โครงการฝึกอาชีพทำน้ำยาเอนกประสงค์ ยาหม่องฟ้าทะลายโจร ยาหม่องน้ำ
- 10) โครงการฝึกอบรม การแปรรูป และถนอมอาหาร
- 11) โครงการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สูงอายุที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคม
- 12) โครงการพัฒนาและถ่ายทอดการแสดงรำเลื้อยแขกกลาน
- 13) โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา การทอผ้า จักสาน และการเย็บปักถักร้อย
- 14) โครงการปฏิบัติธรรมและทำบุญสัจจกร
- 15) โครงการออกกำลังกาย และนันทนาการ
- 16) โครงการเยี่ยมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนนักเรียน

4.4.3. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียน

ผลจากการจัดประชุมคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาตามความต้องการของนักเรียน ได้ผลข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) การจัดสถานที่ให้ร่มรื่น น่าอยู่ ตกแต่งสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงาม แต่ประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณ สามารถแก้ปัญหาโดยให้ใช้วิธีการดังนี้

- ขอพันธุ์กล้าไม้จากศูนย์เพราะพันธุ์กล้าไม้เพชรบูรณ์
- ขอบริจาคต้นไม้หรือปัจจัยซื้อต้นไม้ผ่านผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน
- ให้นักเรียนช่วยกันขยายพันธุ์

2) เรื่องการรณรงค์หา อาสาสมัคร เพื่อเป็นครู นำกิจกรรม และบริหารโรงเรียน

- ประกาศรับสมัครอาสาสมัครที่มีจิตสาธารณะโดยให้ผู้ทำประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน

- ทำหนังสือเชิญชวนส่งไปยังโรงเรียนชุมชน และหน่วยงานต่างๆ
- เชิญบุคลากรในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร
- เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ให้ผู้สูงอายุ
- สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ในแต่ละด้าน
- คณะครูและนักเรียนช่วยกันเชิญชวนผู้ใกล้ชิดคิดค้นรู้จักด้วยตัวเอง

3) เรื่องการขาดแคลนงบประมาณ

- ขอบริจาค จากหน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนตำบล, สำนักงานพัฒนาสังคม, ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38
- จัดทำผ้าป่าเพื่อมาจัดกิจกรรมต่างๆ
- ขอรับบริจาคจากเอกชนและผู้มีจิตศรัทธา
- ขายผลิตภัณฑ์งานฝีมือของผู้สูงอายุ โดยหักส่วนแบ่งไว้จัดกิจกรรม
- จัดหางบประมาณสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เช่น อบต., อบจ., สส เพื่อจัดกิจกรรมและเป็นค่าใช้จ่ายให้กับอาสาสมัคร

4) การพัฒนาด้านอื่นๆ

- ระดมพลัง จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เป็นต้นแบบให้กับชุมชนต่างๆที่สนใจ
- จัดกิจกรรมให้เข้ากับยุคสมัย และเข้ากับวัยผู้สูงอายุ
- จัดสร้างที่พักอาศัยอย่างถาวรให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีใครดูแล
- ชุมชนต้องช่วยเหลือโรงเรียนทั้งร่างกาย แรงใจ
- ตั้งร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ และ ส่งเสริมการตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุประกอบกิจกรรมที่เป็นงานเบา แต่มีรายได้ เช่น เพราะเห็น
- ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียน ปัญหาและความต้องการเพื่อให้ผู้สนใจอยากช่วยเหลือทราบ
- ดูแลด้านความสะอาดของโรงเรียนให้น่าอยู่

4.4.4. การทดลองแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียน

ผลการทดลองใช้วิธีการแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานในโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว ตามข้อเสนอแนะของกรรมการโรงเรียนโดยใช้วิธีการ 3 วิธีคือ

- 1) ทำหนังสือประชาสัมพันธ์รับสมัครผู้ช่วยงานโรงเรียนไปยังชุมชน โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ มีการประกาศเสียงตามสายเชิญชวนเป็นระยะๆ
- 2) มอบหมายให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนไปชักชวนผู้ที่มีศักยภาพ มีเวลา มีจิตอาสา ผู้ใกล้ชิดดี ให้มาช่วยงาน

3) คัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพ มีความสามารถ ช่วยเหลือโครงการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นครูผู้ช่วย

ปรากฏผลการทดลองดังตารางที่ 4-26

ตารางที่ 4-26 แสดงผลการทดลองแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียน

วิธีการ	จำนวนอาสาสมัครที่เพิ่มขึ้น	รายชื่ออาสาสมัครที่มาช่วยงาน
การทำหนังสือประชาสัมพันธ์	-	-
มอบหมายผู้บริหาร ครู นักเรียน เชิญชวนด้วยวาจา	3	1. นางเสนอ บุรณทอง 2. นางไพจิตร พลกันท์ 3. นางสัจฉิตา ชันธรรม
เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ	9	1. นายหัน กัญญาภา 2. นายศรี สาคุ 3. นางลำไพ คำโสม 4. นายสมภาร พรหมคำ 5. นางสมคิด บุญเพชรพุย 6. นางบัวเอียง ภาพสิงห์ 7. นางประกาย สุดตลอด 8. นางจรัส สาคุ 9. นางสาวมิตร พรหมมูล

ผลจากการทดลองแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียนพบว่า วิธีการคัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพ มีจำนวนผู้มาช่วยงานมากที่สุด จำนวน 9 คน วิธีการรองลงมา คือ มอบให้ผู้บริหารครูและนักเรียน ชักชวนด้วยวาจา ได้คนมาช่วยงาน 3 คน สำหรับวิธีการทำหนังสือประชาสัมพันธ์เชิญชวนไม่ได้ผล และไม่มีผู้สนใจมาสมัคร

4.4.5. การกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน

วิธีการกำหนดตัวชี้วัด ที่จะใช้ในการประเมินนักเรียนผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาพัฒนาการของนักเรียน หลังจากที่เข้ามาเป็นนักเรียน ใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมโดยการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และสอบถาม

ความคิดเห็นของนักเรียนโดยใช้คำถามนำว่าทำไมจึงชอบมาโรงเรียน มาโรงเรียนดีอย่างไร นักเรียนตอบคำถามและให้ข้อคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ผลการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน และการตอบคำถามของนักเรียนสรุปได้ดังนี้

1) มีความสุข สนุกสนาน จิตใจ เบิกบาน ร่าเริง แจ่มใส สบายใจ ลืมความทุกข์ ลืมโรคภัยไข้เจ็บ ผู้สูงอายุกล่าวว่า “อยู่บ้าน 3 วันดี 4 วันไข้ วิ่งเวียน เอาแต่นอนมา โรงเรียนลืมเจ็บลืมไข้ คือจะตายไม่เป็น”

2) ได้ความรู้ ไปถ่ายทอดให้คนที่บ้านฟัง ได้คิดได้ใช้สมอง ได้พูดคุยกับเพื่อนๆ ทำให้ความจำดีขึ้น ดังที่ผู้สูงอายุกล่าวว่า “อยู่บ้านหลังๆ ลืมๆ กินข้าวหรือยัง จำไม่ได้ จำอะไรก็ไม่ค่อยได้”

3) ชอบมาโรงเรียน หากไม่ได้มาโรงเรียนจะรู้สึกเหงา มาโรงเรียนสัปดาห์ละวันน้อยเกินไป ผู้สูงอายุกล่าวว่า “อยากให้ถึงวันศุกร์เร็วๆ จะได้มาโรงเรียน อยากให้เปิดอาทิตย์ละหลายๆ วัน”

4) ทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น ได้ออกกำลังกาย ร่วมกิจกรรมเข้าจังหวะ “เดี๋ยวนี้ไม่ต้องให้ลูกหลานจูงแล้ว เดินเองได้ ไม่ต้องมาส่งที่โรงเรียน ทำอะไรเองได้”

5) ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ความรู้เพิ่ม ได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาของคนเก่งๆ ได้เรียนรู้จากสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน

หลังจากได้สอบถามความคิดเห็นของครู และการตอบคำถามของนักเรียนแล้ว สรุปประเด็นที่จะกำหนดเป็นตัวชี้วัดได้ดังนี้

1) ด้านร่างกาย วัดสมรรถนะของร่างกาย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่นของร่างกาย ตรวจโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน หัวใจ โดยทำการตรวจโดยเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนก่อนและหลังเข้าเรียน 1 ปี เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

2) ด้านจิตใจ วัดความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้แบบประเมิน วัดความสุข สนุกสนาน และความเพลิดเพลิน โดยใช้แบบประเมินตนเองที่จัดทำขึ้น โดยจะวัดก่อนเข้าเรียน และหลังจากเรียนแล้ว 1 ปี

3) ด้านสังคม วัดจากการทำงานร่วมกัน การแบ่งปัน ความรัก ความสามัคคี ความเชื่อมั่นในตนเอง การปรับตัวเข้าสังคมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตของครูผู้สอน และการประเมินตนเอง

4) ด้านสติปัญญา วัดความรู้ ความจำ โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน หรือหลังทำกิจกรรม โดยครูผู้สอนหรือผู้นำกิจกรรม และการประเมินตนเองโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดิว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยศักยภาพของผู้สูงอายุ บริหารจัดการโรงเรียนและหาแนวทางการพัฒนา สรุปผลการวิจัยดังนี้

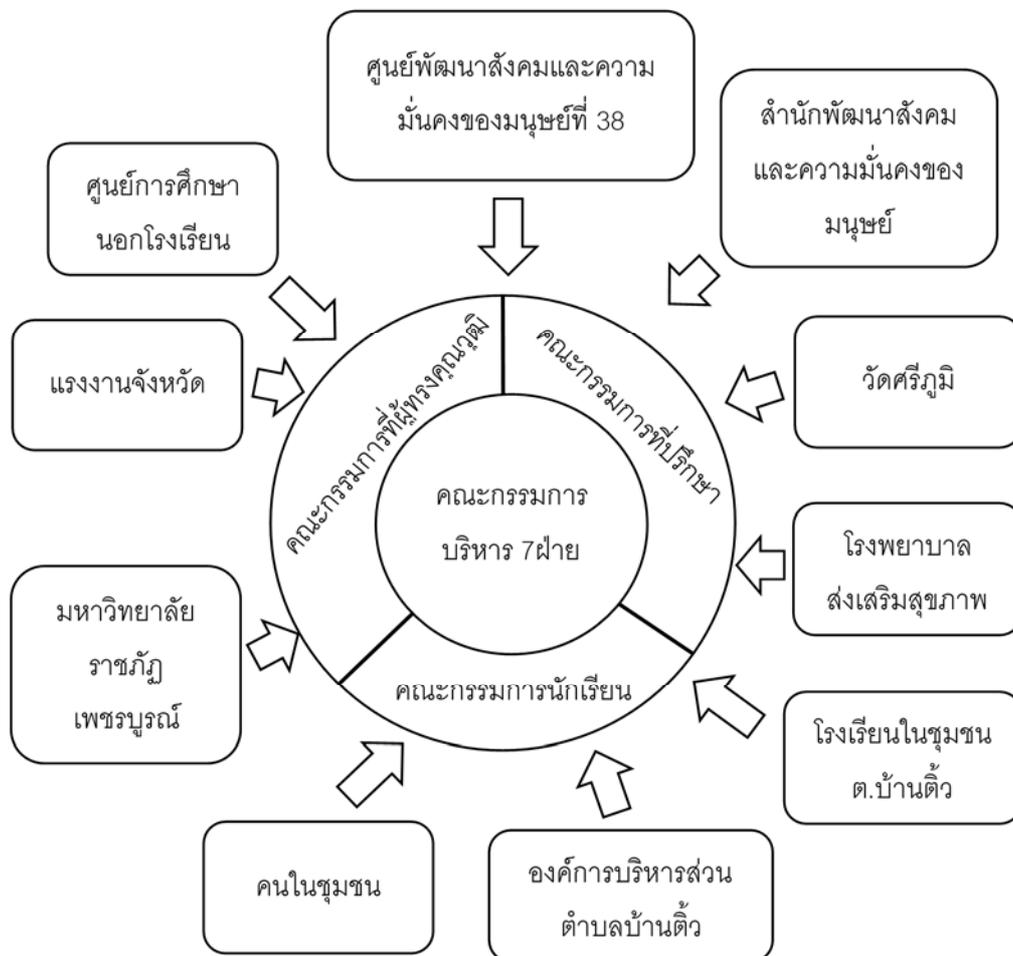
5.1. สรุปผลการวิจัย

5.1.1. การศึกษาศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุตำบลบ้านดิว ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเดิมประกอบอาชีพการเกษตร มีสุขภาพแข็งแรงดี (ร้อยละ 44) โรคประจำตัวที่เป็นกันคือความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 49) มีความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เองเกือบร้อยละ 100 สามารถทำงานได้ร้อยละ 94 เหตุผลผู้ที่ไม่มาโรงเรียน เนื่องจากไม่มีเวลา (ร้อยละ 63) ด้านความต้องการของผู้สูงอายุอยากให้หน่วยงานภาครัฐจัดงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมที่ชอบและต้องการให้โรงเรียนจัดคือ การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ รองลงมาคือตรวจสุขภาพและนันทนาการ อยากให้โรงเรียนมีสถานที่กว้างขวางร่มรื่น และมีงบประมาณสนับสนุนชัดเจน ส่วนการศึกษามีปัญญาผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาปัญญาด้านการดูแลสุขภาพ คือ การมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม การรับประทานอาหารพื้นบ้าน การใช้สมุนไพร และการเดินเป็นหลัก

5.1.2. การศึกษาบทบาทของครอบครัว ชุมชน และองค์กรภาครัฐที่สนับสนุน พบว่า ครอบครัวผู้สูงอายุดูแลผู้สูงอายุดีทั้งเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะยามเจ็บป่วย ไม่ทอดทิ้ง สำหรับชุมชนไม่มีโครงการหรือการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนผู้สูงอายุ ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์และมอบของที่ระลึกให้ หน่วยงานภาครัฐที่เป็นหน่วยสนับสนุนหลักคือศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ 38 และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง นำไปศึกษาดูงาน งบประมาณปรับปรุงสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพมาตรวจสุขภาพและให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ การศึกษานอกโรงเรียนและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์จัดฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ

5.1.3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข (ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว พบว่า โรงเรียนมีโครงสร้างประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร 7 ฝ่ายได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ปฏิคม กิจกรรม และจัดหาทุน มีคณะกรรมการที่ปรึกษา และ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปฏิบัติงานโดยอาสาสมัคร 7 คน รับผิดชอบทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูฝ่ายทะเบียน ครูนำกิจกรรม และครูผู้สอนวิชาต่างๆ ดังแสดงในรูปที่ 5-1 ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จคือ มีครูที่เกษียณอายุราชการที่มีจิตอาสาช่วยปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง เสียสละ มีความสามารถเฉพาะตัว โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ สนุกสนาน นักเรียนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมดี นำอาหารมารับประทานร่วมกัน แบ่งปันกัน เป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา แต่อาคารสถานที่คับแคบ ไม่เพียงพอในการรองรับผู้สูงอายุ และทำกิจกรรมต่างๆ

รูปที่ 5-1 โครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข (ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดู่

5.1.4. การพัฒนาโรงเรียน มีการเสนอโครงการพัฒนาโรงเรียนจำนวน 16 โครงการ มีการทดลองแก้ปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียน 3 วิธี วิธีที่ได้ผลดีที่สุดที่มีผู้มาช่วยงานมากที่สุดและทำได้สะดวกคือ การคัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพ มีความสามารถ มีจิตอาสา มาช่วยงานได้จำนวนทั้งสิ้น 9 คน วิธีรองลงมาคือ การให้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเชิญชวนผู้ที่รู้จักคุ้นเคยเข้ามาช่วยงาน ได้จำนวน 3 คน แต่วิธีที่ไม่ได้ผลเลยคือการทำหนังสือประชาสัมพันธ์ เชิญชวนไปตามหน่วยงานและชุมชน ให้ออกเสียงตามสาย สำหรับการพัฒนาตัวชี้วัด ได้กำหนดตัวชี้วัดและการพัฒนาประเมินความพึงพอใจตามตัวชี้วัดด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน ผู้สูงอายุ พบว่าควรมีการวัดผลนักเรียนใน 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย ความแข็งแรงของร่างกาย สุขภาพอนามัย ด้านจิตใจ ความสุข สนุกสนานเบิกบานใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม การมีเพื่อน มีเครือข่าย ด้านสติปัญญา การมีความรู้ มีสติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวัดโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของตนเอง ก่อนเรียน และหลังเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5.2. อภิปรายผล

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย) ตำบลบ้านดิว มีโครงสร้างที่ใหญ่เกินไป มีคณะกรรมการจำนวนมากทั้งคณะกรรมการบริหาร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการนักเรียน รวมแล้วเกือบ 100 คน การนัดหมายประชุมยุ่งยาก ไม่ครบองค์ประชุม ในการประชุมจัดให้มีปีละ 1 ครั้ง ซึ่งถือว่าน้อยเกินไป การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นล่าช้าเพราะต้องรอการประชุม อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทั้งหมดคือให้ข้อเสนอแนะต่างๆ แต่บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานทั้งหมดตกอยู่ที่ครูที่เป็นอาสาสมัครเพียง 7 คน ที่ทำงานทุกอย่างทั้งการบริหารจัดการ การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการหางบประมาณมาสนับสนุน จึงควรลดจำนวนคณะกรรมการลงแต่กำหนดบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น ควรจัดประชุมเพิ่มขึ้นเป็นภาคเรียนละอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการได้มาร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่

- 1) มีอาสาสมัครที่เป็นครูเกษียณอายุราชการ เข้ามาช่วยงานอย่างเข้มแข็งโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความสามารถเฉพาะตัวสูงและมีความหลากหลาย นำกิจกรรมเก่ง ทำให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน
- 2) มีการจัดกิจกรรมหลากหลายที่นักเรียนชื่นชอบ มีการสวดมนต์ไหว้พระนั่งสมาธิ ออกกำลังกาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา เล่าเรื่องสู้กันฟัง และนันทนาการ

3) นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆดี มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานโดยไม่มีภารกิจงอน

4) มีการทำอาหารมารับประทานร่วมกัน แบ่งปันกัน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความผูกพันกัน

แต่โรงเรียนยังขาดงบประมาณสนับสนุนซึ่งในหลายประเด็นสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระภัทรา เอกยาชัยสวัสดิ์(2554) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ต้องมีบุคลากรปฏิบัติงานเข้มแข็ง ต้องมีความสามารถ มีจิตอาสา เสียสละจริง และต้องการนโยบายพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ ต่างๆ

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดิว ควรเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบโดยตรง เพราะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในชุมชนที่ดูแลรับผิดชอบ จึงควรบรรจุโครงการต่างๆไว้ในแผนปฏิบัติงาน และจัดสรรงบประมาณรองรับ

2) จังหวัดควรนำไปเป็นนโยบายให้การส่งเสริมให้ทุกตำบล จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวโน้มของประเทศที่กำลังเข้าสู่ยุคของสังคมผู้สูงอายุ

3) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านการสืบสานฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีการอนุรักษ์ และนำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง เพราะผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาดีๆกระจายอยู่ในท้องถิ่นจำนวนมาก

5.3.2. ข้อเสนอเชิงพัฒนา

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้เกียรติยกย่องอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมายาวนาน โดยไม่มีค่าตอบแทน เช่นการมอบเกียรติบัตรยกย่องชมเชย หรือจัดสรรงบประมาณสนับสนุนบ้าง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

2) หน่วยงานต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยการทำโครงการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริม เพราะผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีศักยภาพที่จะทำงานสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

3) ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูง ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร รวมกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ เพราะพื้นที่บ้านดิวมีความอุดมสมบูรณ์มีระบบชลประทานผ่าน เช่นปลูกผักหรือสมุนไพรอินทรีย์ พร้อมทั้งต้องหาตลาดรองรับให้

4) โรงเรียนควรทำสมุดประจำตัวนักเรียน เพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล การพัฒนาของนักเรียน ศักยภาพตลอดจนความรู้ความสามารถพิเศษ

5) ควรมีการรณรงค์ให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีภูมิปัญญาโดยเฉพาะผู้เกษียณอายุราชการ ให้ออกมาใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม ซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากผู้รู้ โดยเฉพาะในชนบท

6) ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน การจัดกิจกรรม ผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามสื่อต่างๆ ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบความเคลื่อนไหว และเข้าร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

5.3.3. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

1) ควรทำการวิจัยเพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในการดูแลสุขภาพ ซึ่งคนในสมัยนี้มีปัญหากันมา โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

2) ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีผู้สูงอายุจำนวนมาก เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาดี ทั้งสุขภาพกายและจิต อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น

บรรณานุกรม

- จันทร์เพ็ญ ทะเรรัมย์. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ:กรณีศึกษาเทศบาลตำบลตาจ่ง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- ฐาปนีย์ พลิชฐ์เนาวกุล และพรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์. **การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.** เลย : คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2551.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. **การพัฒนาผู้สูงอายุ.** เพชรบูรณ์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2547.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2554.
- บรรจง วาที. ความสัมพันธ์ระหว่างความหวัง พฤติกรรมการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิตของครอบครัวผู้ป่วยเอดส์. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- บรรลु ศิริพานิช. งานผู้สูงอายุในประเทศไทย. [online]. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2540, แหล่งที่เข้าถึง : <http://www.anamaimoph.go.th/jactsheet/academic/2.2/20210.html>. [12 ธันวาคม 2557]
- บุญชม ศรีสะอาด. “การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ.” **วารสารการวิจัยทางการศึกษา**, 20(กุมภาพันธ์ 2533): 19-25.
- พิทยา แก้วทิพย์. การสร้างรูปแบบการฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นผู้สังเกตนักเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- พิทยา แก้วทิพย์. การสร้างรูปแบบการฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นผู้สังเกตนักเรียน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, 2546.

- วิศัลย์ ไชยิตานนท์. การพัฒนาสำนักสาธารณสุขของประชาชนในชุมชนเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตะวันออก. รายงานการติดตามการสำรวจข้อมูลผู้ด้อยโอกาสในเขตภาคตะวันออก (เด็กด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ สตรีกลุ่มเสี่ยง). ระยอง : ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตะวันออก, 2543.
- สมบุญ ทิพวงศ์. รูปแบบการพัฒนาระบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสังกัดงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์, 2548.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สำมะโนประชากรและเคหะ** 2543. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546**. กรุงเทพฯ : เจ.เอส. การพิมพ์, 2547.
- สิรินทร ฉันทศิริกาญจน. ลักษณะผู้สูงอายุและปัญหา. [online]. สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์, แหล่งเข้าถึง : <http://static.agingthai.org/files/content/nn517.ppt>. [4 สิงหาคม 2552]
- สุรกุล เจนอบรม. **วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ : นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป, 2541.
- Anonymous. *Longman Dictionary of Contemporary English*. England : Clay, 1981.
- Good, John M. *To institute a New Government : The Political Aims of American Revolution*. Lexington, Mass : D.C. Heath, 1970.
- Liu, Ben – Chieh. "Quality of life: Concept, measure and result." *The American Journal of Economic and Sociology*, 34(January 1975):1.
- Sharma, R.C. "Population and Socio- economic Development." In *Population Trend, Resource and Environment : Hand Book on Population*. New Delhi: n.p, 1975.
- Yurick, Ann *et.al*. *The Aged Person and Nursing Process*. New York : Appleton Century-Crofts, 1980.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รูปกิจกรรมโรงเรียนสร้างสุข(ผู้สูงวัย)
ตำบลบ้านดิว

บริบทชุมชนบ้านดัว

กิจกรรมการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน

กิจกรรมของนักเรียนผู้สูงอายุ

อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมฝึกอาชีพ

ออกงานแสดงผลภัณฑ์ของโรงเรียน

จุดเด่นของโรงเรียน

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ
ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ

16) ในชีวิตประจำวัน ท่านสามารถทำกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างไร

กิจกรรม	ทำด้วยตนเองหมด	ต้องมีคนช่วยบางครั้ง
การแต่งตัว	2 ()	1 ()
การอาบน้ำ	2 ()	1 ()
การรับประทานอาหาร	2 ()	1 ()
การขึ้นลงบันได	2 ()	1 ()
การเข้าห้องส้วม	2 ()	1 ()
การเดินทางไปนอกบ้าน	2 ()	1 ()
การทำงานบ้าน	2 ()	1 ()

2. ข้อมูลด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ

1) สมาชิกครอบครัวที่อยู่ในบ้านเดียวกับท่าน(รวมตัวท่าน) มีจำนวน.....คน

2) ประเภทของครอบครัว

1 () เดี่ยว 2 () ขยาย 3 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3) ปัจจุบันท่านอยู่กับใครบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 () อยู่คนเดียว 2 () อยู่กับคู่สมรส

3 () อยู่กับบุตรหลาน 4 () อยู่กับญาติพี่น้อง

5 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4) ความสัมพันธ์ของท่านกับสมาชิกในครอบครัว

1 () รักใคร่ปรองดองกันดี 3 () มีเรื่องขัดแย้งกันเสมอ

2 () ต่างคนต่างอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวซึ่งกันและกัน 4 () มีเรื่องขัดแย้งบางครั้ง

5) บุคคลที่อยู่ด้วยกับท่านได้ดูแลท่านในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1 () เสื้อผ้า 2 () อาหาร 7 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3 () ยามเจ็บป่วย 4 () เงิน

5 () ความห่วงใย 6 () ให้คำปรึกษา

6) ท่านต้องการให้บุตรหลาน / ครอบครัว ช่วยเหลือท่านในการมาโรงเรียนอย่างไรบ้าง

- 1 () ไม่ต้องการ
- 2 () ต้องการ
 - 2.1 () ช่วยให้ท่านมีเวลาว่างจากภารกิจต่าง ๆ
 - 2.2 () ช่วยให้เงินสนับสนุน
 - 2.3 () ช่วยรับส่งมาโรงเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว
 - 2.4 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. ข้อมูลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ

1) ในการที่ท่านไม่มาโรงเรียน เพราะ ท่านมีปัญหาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 () มาโรงเรียน
- 2 () ไม่มาโรงเรียน เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 2.1 () ไม่มีเงินค่าใช้จ่าย
 - 2.2 () ไม่มีพาหนะสำหรับเดินทาง
 - 2.3 () ไม่มีเวลา
 - 2.4 () ไม่มีใครชวนมาโรงเรียนหรือไม่มีเพื่อน
 - 2.5 () สุขภาพไม่อำนวย
 - 2.6 () ต้องเฝ้าบ้าน
 - 2.7 () ต้องอยู่ดูแลเลี้ยงดูหลาน
 - 2.8 () มีงานต้องทำ
 - 2.9 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2) ท่านต้องการให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ สนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 () จัดงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมในโรงเรียน
- 2 () จัดสวัสดิการด้านสุขภาพ
- 3 () จัดฝึกอบรมอาชีพ
- 4 () ให้สิ่งของและเงินช่วยผู้สูงอายุที่ยากไร้
- 5 () จัดบริการให้คำแนะนำปรึกษาในด้านต่าง ๆ
- 6 () จัดรถบริการรับส่งมาโรงเรียน
- 7 () จัดสรรงบประมาณเป็นค่าตอบแทนให้ผู้บริหารและครู

8 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3) กิจกรรมที่ท่านชอบและต้องการให้มีในโรงเรียนผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง เลือกจากกิจกรรมข้างล่างต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 () การให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย
- 2 () การออกกำลังกายและกีฬา
- 3 () ทำงานศิลปะและหัตถกรรม
- 4 () การทำอาหาร/แต่งบ้าน/จัดแต่งสวน/ปลูกต้นไม้ดอกไม้
- 5 () การเล่นเกม ดนตรี เต้นรำและการแสดง
- 6 () กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม
- 7 () อบรมพัฒนาอาชีพหารายได้
- 8 () กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ
- 9 () กิจกรรมการท่องเที่ยวและทัศนศึกษาออกสถานที่
- 10 () ซ่อมแซมเครื่องใช้
- 11 () นันทนาการ ร้องรำ ทำเพลง
- 12 () เรียนหนังสือ
- 13 () ตรวจสุขภาพ
- 14 () การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน
- 15 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5) ท่านอยากให้โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 () มีสถานที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม
 - 2 () เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุ
 - 3 () มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย
 - 4 () มีจิตอาสาช่วยนำจัดกิจกรรมจำนวนมาก
 - 5 () มีงบประมาณสนับสนุนอย่างชัดเจน
 - 6 () เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาผู้สูงอายุต้นแบบ
 - 7 () อื่น ๆ โปรดระบุ.....
-
-

3. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1) ท่านมีความสามารถพิเศษในด้าน.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

แบบประเมินความพึงพอใจของ
นักเรียนผู้สูงอายุ

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนผู้สูงอายุ

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	1	2	3	4	5
1.ด้านร่างกาย					
1.1. ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (การเดิน การทำงาน บ้าน การช่วยตนเองด้านต่างๆ)					
1.2. การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดข้อ ปวดตามแขนขา ปวดท้อง					
1.3. การมีกำลังเพียงพอในการทำสิ่งต่างๆ					
1.4. การนอนหลับพักผ่อน					
1.5. ความสามารถในการเดินทางด้วยตัวเอง					
1.6. ความพึงพอใจกับโรคประจำตัว (ความดัน เบาหวาน หัวใจ ปวดตามข้อ)					
2. ด้านจิตใจ					
2.1. การมีความสุข ความสบายใจ					
2.2. ความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีศักดิ์ศรี					
2.3. ความรู้สึกภูมิใจ มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า					
2.4. ความสนุกสนาน เบิกบาน ยิ้มแย้ม แจ่มใส					
2.6. ความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออก					
3. ด้านสัมพันธ์ทางสังคม					
3.1. การมีสัมพันธภาพกับคนมากขึ้น					
3.2. การมีเพื่อนเครือข่ายสังคมเพิ่มขึ้น					
3.3. การได้ช่วยเหลือสังคมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
3.4. การได้สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี อันดีงาม					
4. ด้านสติปัญญา					
4.1. การได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสาร					
4.2. การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน					
4.3. ความสามารถในด้านความจำ					
4.4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์					
4.5. การมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ					

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล นางจินตนา สนามชัยสกุล
Mrs. Chintana Snamchaisakul
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 6701 00168 13 1
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์, โทรสาร 0-5673-7070 มือถือ 08 – 1038 - 0386
5. ประวัติการศึกษา
วท.ม. (เกษตรศาสตร์) เอกกีฏวิทยา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วท.บ. (เกษตรศาสตร์) เอกพืชศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
สาขาสังคมวิทยา
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
 - 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย
 - 7.1.1 การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทหล่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 7.1.2 ชุดโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เขตภาคเหนือตอนล่าง
 - 7.1.3 ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะขามหวาน จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 7.1.4 โครงการวิจัย เรื่อง การเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะขามหวาน จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย

- 7.2.1 ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพของหม่อนที่ปลูกบนพื้นที่สูงเขาค้อ
- 7.2.2 การศึกษาชนิดและฤดูกาลระบาดของแมลงศัตรูมะขามหวาน
- 7.2.3 ผลของสารไคติน – ไคโตซาน และสมุนไพรบางชนิดที่มีต่อการเกิดเชื้อราในมะขามหวานพันธุ์ประกายทอง
- 7.2.4 ระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษามะขามหวานพันธุ์ประกายทอง พันธุ์สีทอง และพันธุ์ศรีชมพู
- 7.2.5 ผลของสารสกัดจากสะเดา ใบยาสูบ ที่มีต่อการควบคุมหนอนคืบละหุ่งศัตรูมะขามหวาน
- 7.2.6 ศึกษาองค์ความรู้จังหวัดเพชรบูรณ์
- 7.2.7 การศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวาน
- 7.2.8 การสำรวจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรจากองค์กรของรัฐ
- 7.2.9 การศึกษาวิธีการเพิ่มผลผลิตของมะขามหวานพันธุ์สีทอง
- 7.2.10 ประสิทธิภาพของเชื้อแบคทีเรียและไส้เดือนฝอยที่มีต่อหนอนคืบละหุ่งในห้องปฏิบัติการและในสวนมะขามหวาน
- 7.2.11 ผลการใช้สารจับใบและปุ๋ยทางใบบางชนิดต่อการเพิ่มผลผลิตของมะขามหวานพันธุ์สีทองและพันธุ์ศรีชมพู
- 7.2.12 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดเชื้อราบนฝักมะขามหวานต่อลักษณะทางกายภาพและคุณภาพ การศึกษาสาเหตุและการป้องกันกำจัดเชื้อราจากเกษตรกร
- 7.2.13 การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ของหมู่บ้านเหมืองแบ่ง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
- 7.2.14 ชุดโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เขตภาคเหนือตอนล่าง
- 7.2.15 การทดลองปลูกดาวเรืองเพื่อใช้เป็นพืชชุดสหกรณ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

7.2.16 การสืบค้นตำนานหลวงพ่อใหญ่วัดตาลและศาลเจ้าพ่อ
ในชุมชนอำเภอหล่มเก่า เพื่อการสืบสานฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านและส่งเสริมการท่องเที่ยว

7.2.17 การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตทางการเกษตรเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรบ้านป่าบง ตำบลตะเบา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

7.2.18 การพัฒนาคุณภาพมะขามหวานโดยการป้องกันกำจัดเชื้อราตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านซับแล่ง ตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน(อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

7.3.1 ชุดโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เขตภาคเหนือตอนล่าง

7.3.2 การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทหล่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

7.3.3 โครงการวิจัย เรื่อง การเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะขามหวาน จังหวัดเพชรบูรณ์

7.3.4 การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการปลูกพืชผักปลอดภัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

7.3.5 การฟื้นฟูสวนมะขามหวาน เพื่อเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพมะขามหวานอโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวานบ้านปากตก ตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

7.3.6 การพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าข้าวจากระดับชุมชนสู่การตลาดอย่างยั่งยืน

1. ชื่อ - นามสกุล นายภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล
Mr. Pumisake Snamchaiskul
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 6701 00168 140
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
83 หมู่ 11 ตำบลสะเตียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์, โทรสาร 0-5671-7151 มือถือ 0818545474
e-mail : pumisake.s@pcru.ac.h
5. ประวัติการศึกษา
MSc. (Information System Security)
The University of Plymouth
Postgraduate Certificate (Network System Engineering)
The University of Plymouth
วศ. บ. (วิศวกรรมคอมพิวเตอร์)
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ
-
7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย
Using HAZOP and FTA to Analyse Security Vulnerability of Web
Application and Infrastructure